Toimetus ja talitus:
Tallinn, Pikk 2
Toimetuse ja talituse kodune telefonikeskjaam 629-33
Toimetuse postkasti 633
Tarvitamata käsikirju ei säilitata
Toimetuse kõnetunnid k. 11—12
Peatoimetaja A. KIVIKAS

EESTI SÕNA

Üksiknumbri hind 10 senti
Ilmub kuus korda nädalas
Tellimishind kuus kodumaale rmk. 2,50, välismaale rmk 3,50.
Aadressi muutmine 20 senti
Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja postlagentuurid
Talitus avatud k. 8—15.

Nr. 94 (II aastakäik) Pühapäeval, 26. aprillil 1942 Tänast lehte 6 lk.

Hinnaküsimus Uus-Euroopas

Praegune rahvaste ja kontinentide suurheitlus loob Uus-Euroopa, mille raames kõigil rahvastel ja riikidel peab elu paremaks kujunema kui Vana-Euroopas.

Milles seisnes Vana-Euroopa suurim pahe?

Ta oli toitlustamise küsimuses sõltuv teistest kontinentidest. Tema toiduvilja lisa tuli suure lombi tagant. Euroopa sõltuvus ookeanitagusest toiduviljast andis Maailmasõjas end liitlaste blokaadi tõttu Euroopale valusasti tunda.

Tegelikult olid ka varem Euroopal olemas majanduslikud eeldused endale toitlustamise sõltumatuse kindlustamiseks, aga Euroopa ülesehitamine enne Maailmasõda ega pärast seda ei taotelnud seda õilsat ja Euroopa julgeolekut kindlustavat sihti. Euroopa oli majanduslikult jagunenud tööstuslikuks Põhja- ja Kesk-Euroopaks ja põllumajanduslikuks Lõuna-Euroopaks. Põllumajanduslikul Euroopal oli häil lõikusaastail raskusi oma toiduvilja turule mahutamisega, sest tööstuslik Euroopa kattis oma toiduvilja puudujäägi ookeanitaguse viljaga, pidades põllumajandusliku Euroopa toiduvilja hinda kõrgeks, ja müüs samal ajal oma tööstussaadusi ookeani taha, pidades põllumajandusliku Euroopa ostujõudu madalaks selleks, et müüa sinna oma tööstussaadusi.

Nii tammus Vana-Euroopa majanduslikus nõiaringis ja viis end sugevasse sõltuvusse ookeanitaguseist maadest. Ja külli leidus raskel ajal juba niiditõmbajaid kes Euroopal tahtsid oma pilli järele tantsima panna!

Uus-Euroopa peab teisiti välja nägema. Uus-Euroopale peab olema kindlustatud sõltumatus toitlustamises ja tähtsaimate tootainete alal.

Kas see on teostatav?

Seda küsimust käsitles hiljuti tuntud saksa õpetlane prof. Wagemann, kel on suured teened Saksa rahvussotsialistliku rahvamajanduse põhialuste loomisel (vaata „Die Deutsche Volkswirtschaft", 1942, nr. 1). Arutanud läbi Euroopa riikide tootmisvõime toitlustamise alal, jõuab ta otsusele, et Euroopale on toitlustamise alal sõltumatus kindlustatud 123%-ga.

Niisiis: Euroopa toitlustamise sõltumatuse kindlustamiseks on majanduslikud eeldused olemas. Selle teostamiseks ei ole järelikult muud vaja kui head tahtmist ja vastavat majanduslikku koostööd. Tööstuslik ja põllumajanduslik Euroopa ei tohi oma majanduselu korraldamisel enam teineteisest mööda minna, vaid peab Uus-Euroopa raames end tundma ühise perena.

See aga viib meid jällegi hinnaküsimuse juure tagasi.

Iseenesest raske küsimus, kuid ei tohi siiski saada komistuskiviks Uus-Euroopa ülesehitamisel.

Pole valikut: kummalegi Euroopale, nii põllumajanduslikule kui tööstuslikule, tuleb kindlustada tootmise tasuvus. Eriti raskena tundub õiglase hinna poliitika põllumajanduliku tootmise osas, kuna keskmine saak üksikuis riigeis on suuresti lahkuminev, olenedes maa headusest. Ja ometi tuleb kõigile kindlustada tasuvus, sest vastasel korral oleksime jällegi katkise küna ees ja Euroopa toitlustamissõltumatus võiks lüüa kõikuma: ei ole ju selle kindlustamise protsent (123%) niivõrd kõrge, et ta lubaks suuri kõikumisi.

Järelikult: põllumajandussaaduste hinnad ei saa Uus-Euroopas olla ühtlased.

Ka tööstussaaduste hinnad kujunevad Uus-Euroopas lahkuminevaiks üksikute maade järgi, kuigi vahest mitte nii suuresti kui põllumajanduses.

Ja kui see nii on, siis tuleb ka Uus-Euroopas kaubad ühest riigist teise saates registreerida, et määrata kindlaks nende päritolu ja vastavalt sellele nende hind. Järelikult: tollipiirid ei saa Uus-Euroopas täiesti kaduda.

Nende kaotamine võivat Uus-Euroopa rajamist ainult ohustada — rõhutas prof. Hape oma hiljutipeetud loengute-sarja lõpul, milles ta käsitles Uus-Euroopa probleeme.

Ja teised autorid omalt poolt näitavad, et senised katsed Euroopa ühendriige loomiseks ei olevat just sellepärast tulemusi annud, et seejuures on lähtekohaks olnud tollipiiride kaotamine.

Uus-Euroopaga seoses olevad probleemid on nüüdsel ajal Saksa majanduslike ajakirjade silmapaistvaimaiks teemadeks. Ja neid on palju ja huvi nende vastu suur. Hinnaküsimus tundub olevat Uus-Euroopa majanduselu selgroog

Eks

Viimsed talvevõitlused Lapimaa tundrates

Vaenlase väegrupi hävitamine idarinde põhjaosas. Saksa õhujõudude valusad löögid kogu rinde ulatuses. Ungari vägede võitlused tagala puhastamisel

Berliin, 25. 4. (DNB) Nagu sõjajõudude ülemjuhatus teatab, toimusid idarinde põhjaosas veel kuni eilseni ägedad võitlused. Ehkki kõik liikumised ähvardasid uppuda pori- ja mudajärvedesse, pani end saksa sõdurite sitke võitlustahe kõigi maastikuraskuste ja Nõukogude Vene vastupanu kiuste siiski maksma. Nii õnnestus, nagu eilses sõjajõudude ülemjuhatuse teadaandes juba märgiti, Volhovi rindel üks Nõukogude Vene jõududeprupp sisse piirata ja hävitada.

Neis mitu päeva kestnud võitlusis murdsid Saksa väed end visalt kaitsvaist Nõukogude väeosadest ja seisukohtadest läbi ning tungisid ühele väegrupile niikaugele seljataha, kuni kogu grupp tagalast ära oli lõigatud.

Haaret kõvendati seejärele veelgi, nii et sissepiratud enamlastel pääs enam võimalik polnud.

Enamlased sooritasid ringist pääsmiseks mitmeid asjatuid rünnakuid. Peale 700 surnu ja hulga vangide kaotasid Nõukogud 60 suurtükki ja suured hulgad jalaväerelvi ning igasugust sõjavarustust. Metsapiirkonna puhastamine vaenlase jäänustest on alles käimas.

Veriseid kaotusi said enamlased ka Saksa lööglüksuste tagajärjekaitl üritusil ja oma üksikute tulemusteta rünnakute tagasilöömisel.

Lume sulamisel laialdaselt ülenujutatud maastik põhjustas võitlustegevuse vaibumise ka Süvări rindel.

Samal põhjusel ja oma suurte kaotuste tõttu viimaseil nädalail oli vaenlane nüüd sunnitud katkestama oma rünnakud ka Lapimaal. Seal võitlevad Saksa mägikütid purustasid 23. aprilli hommikul mitu Nõukogude Vene rünnakut ja lööglüksuste üritust, mis varisesid kokku suurte kaotustega Nõukogudele. Nende veriste kaotuste raskust tõendab asjaolu, et

ühes kohas, kus sakslased kaotasid vaid neli meest, oli Nõukogudel 264 surnut.

Saksa sööstvõitluslennukite tugevad üksused toetasid eilse päeva jooksul idarinde keskosas maavägede võitlustegevust rulluvate rünnakutega Nõukogude suurtükiväe seisukohtade ja rünnakuvalmis väeosade vastu. Täistabamused purustasid kindlustatud vastupanupesi, mitu patareid ja tankide koondusi. Nõukogude õhutõrjesuurtükid pidid pärast pommitabamusi oma tule katkestama.

Berliin, 25. 4. (DNB) Nagu sõjajõudude ülemjuhatus teatab, ründasid Saksa sööstvõitluslennukid eile põhja pool Murmanskit üht Nõukogude laevatehast. Saatvad jahilennukid olid ka eile võidukad ja tulistasid alla kolm enamlaste lennukit.

Edasi teatatakse sõjaliselt poolt, et Saksa õhujõud ründasid eile tugevamate üksustega Musta mere sadamaid Kaukaasia rannikul ja sadamaseadmeid Aasovi mere ääres hea mõjuga.

Samal päeval pommitasid võitluslennukid laevaeesmärke Leningradi sadamas.

Saksa rünnakuid Malta saare sõjalisile seadmeile ja lennuväljadele jatkati päeval ja ööl. Hulk raskekalibrilisi pommitabamusi tekitas uusi suuri purustusi.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab, et eile suunasid Saksa võitluslennukid oma mõjuvad pommirünnakud bolševike välilennuväljade vastu Sevastoopolis. Saavutati täistabamusi angaaridele ja laohooneile, kus puhkesid suured tulikahjud. Ühel välilennuväljal sunniti pommitabamustega õhutõrjepatareid vaikima. Hästisihitud pommid langesid angaaride ja maapinnal asuvate lennukite vahele.

Seejuures hävitati maapinnal kuus enamlaste lennukit.

Budapest, 25. 4. (DNB) Nagu Ungari telegraafiagentuur teatab, valitses idarindel rakendatud Ungari vägede võitluslõigus vaid nõrk vastastikune võitlustegevus. Vähemad honvediüksused sooritasid luureid. Ungari väeosad jätkasid okuperitud piirkonnis edukalt laialdaste metsapiirkondade puhastamist sissidest.

Mõned sisside käes olevad asulad vallutati pärast tugeva vastupanu murdmist.

Ungari kaotused on endiselt väikesed.

Istanbul, 25. 4. (DNB) Tuntud juhtkirjanik Yaltsin käsitab ajalehes „Yeni Sabah" sõjalist olukorda idarindel ja selle poliitilisi mõjusid. Ta märgib muuhulgas, et oma viimases kõnes ei lausunud lord Beaverbook Vene võitudest enam sõnagi. See aga on eriti tähenduslik, sest siis kui venelased oleksid suutnud sakslasi oma seisukohtadelt taganema lüüa, oleks see liitlastele suurt võitu tähendanud. Tegelikult aga on venelased jõudnud vaid eitava tulemuseni ja positiivset edu pole neil üldse märkida.

Võitlused Soome rinde põhjaosas

Helsingi, 25. 4. (DNB) Soome tänases sõjateadaandes üteldakse:

Maarindeil oli vaid nõrka võitlustegevust, välja arvatud idarinde põhjaosa, kus Saksa-Soome väed Louhi ümbruses lõid tagasi kokku kuus vaenlase rünnakut, kusjuures vaenlane kaotas 600 meest surnutena.

Süvärist lõuna pool sattus üks meie luurelennukite üksus kahele vaenlase kergele pommituslennukile ja asus rünnakule. Mõlemad vaenlase lennukid tulistati õhuvõitluses alla. Meie lennukid pöördusid kaotusteta tagasi oma baasi.

Saksa rannakaitse silmad on kõikjal hoolsalt valvel („Weltbild")

Soome vapper kodurinne

Helsingi, 24. 4. (DNB) Kindralmajor Martola, kes tegutseb kodurindel staabiülemana ja kellele allub ka õhukaitse juhtimine, esines temale alluvate asutuste tegevuse üle kõnega, milles ta eriti kiitvalt kirjeldas õhukaitse tegevust võitluses vaenlase langevarjuritega. Enamikul juhtudest on õhutõrje kõik sabotaažiks ja salaluureks Soome tagalasse saadetud langevarjurid hävitanud.

Ka teistel aladel on kodurinne oma töös parimaid tulemusi näidanud. Nii tuli viimasel villaste kaltsude kogumisel kokku neid nii suur hulk, et neist saab valmistada 272 000 paari pükse või 113 000 sinelit, ja puuvillaseid kaltse nii palju, et neist saab valmistada 37 000 m riiet suvipluusideks.

Soovikontserdid on toonud sisse 5 300 000 smk. Samuti on erakordselt suuri tulemusi annud ka metalli- ja kummikorjandused, kuna on kogutud üle miljoni kilo metalle ja üle 300 000 kg kummit.

Vilniuses lasti maha 16 terroristi

Vilnius, 25. 4. (DNB) Nagu ametlikult teatatakse, lasti eile sõjaseaduse põhjal Vilniuses maha 16 isikut, kes enamlaste agentide abil püüdsid Leedus luua terroristlikke organisatsioone. Äsjasel vangistamisel püüdsid nad relvadega vastu hakata, kusjuures sai surma üks Leedu politseinik. Roimarite mahalaskmine on ühtlasi hoiatuseks kõigile neile, kes laskuvad koostööle juutlik-bolševistlike ollustega.

Kättemaks Saksa linnade pommitamise eest

Raske õhurünnak Exeteri linnale Inglismaal. — Tagajärjekad õhuvõitlused Kanali kohal ja idarindel

Juhi peakorteris, 25. aprillil.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Idarindel tõrjuti vaenlase kohalikud rünnakud tagasi. Meie lööglüksuste üritused olid tulemuslikud. Õhujõud pommitasid hea mõjuga sadamaseadmeid Kaukaasia rannikul ja Aasovi mere ääres ning samuti Nõukogude tagalaühendusi.

Saksa võitluslennukite rünnakuil Murmanskile, millest juba on teatatud, tulistasid saatvad jahilennukid ägedals õhuvõitlusis alla 18 vaenlase lennukit, neist 17 Hurricane-tüüpi lennukit.

Itaalia lennukid sooritasid 23. aprilli öllatusrünnaku ühele Nõukogude lennuväljale ja hävitasid maapinnal üheksa vaenlase lennukit.

Põhja-Aafrikas oli halbade ilmastiknolude tõttu vaid vähest luuretegevust.

Õhurünnakuid Malta saare sõjalisile seadmeile ja lennuväljadele jatkati päeval ja ööl. Hulgalised raskekalibrilisele pommide tabamused tekitasid uusi suuri purustusi.

Inglise kanalis põrkasid sõjalaevastiku julgestusjõud ööl vastu 24. aprilli kokku vaenlase hävitajate ja kiirpaatidega. Üks Inglise hävitaja sai suurtükitulega vigastada. Vaenlane katkestas seejärele võitluse. Eilse päeva kestel tulistasid Saksa jahilennukid Inglise kanali ranniku kohal õhuvõitlustes tugevate Inglise jahilennukite üksustega alla kaheksa vaenlase lennukit.

Saksa kerged võitluslennukid ründasid päeval vabrikuid ja varustusseadmeid Lõuna-Inglismaal pommide ja pardarelvadega. Kättemaksuna Inglismaa korduvate õhurünnakute eest Saksa linnadele pommitati Exeteri linna Inglismaa lõunaranniku! raskete tagajärgedega.

Inglise pommituslennukid ründasid ööl vastu 25. aprilli elamukvartaale Rostockis. Tsivillelanikkonnal oli kaotusi surnute ja haavatutena. Teatav arv elamuid, kultuurhooneid ja heakorra seadmeid purustati või vigastati. Kaks ründavat pommituslennukit tulistati alla.

Allohvitser Rudolf Müller saavutas õhuvõitlustes Murmanski juures ühe päevaga viis õhuvõitu.

Vaenlase laevakaotused aprillis

Uputatud 88 laeva 550 000 brt suuruses. — Saksa allveelaevad opereerivad 8000 km pikkusel rindel

Berliin, 24. 4. (DNB) Nagu sõjajõudude ülemjuhatus teatab, kaotas vastane Saksa sõjalaevastiku ja õhujõudude plaanikindlate aktsioonide läbi 1. aprillist alates mitte vähem kui 88 laeva ümmarguselt 550 000 brt kogumahuga, nende hulgas 13 väärtusliku tankilaeva. Ainult möödunud nädalal uputati Atlandis, Inglismaa rannavetes, Barentsi meres ja Vahemeres 194 000 brt, sellest 166 000 brt Ameerika idaranniku ees ja Kariibi meres.

Need pidevad kaotused, mida tekitati vaenlasele peamiselt otse ta enda sadamate ja ranniku ees, segavad ta varustumist sõjaliselt ja eluliselt tähtsate tootainete ning materjalidega kõige raskemal kujul. Saksa allveelaevad püsivad vahetus rakenduses vaenlase vastas Põhja-Jäämerest kuni Kariibi mere troopikatsoonini, ja nende võitlusväli, mil vastase laevad üheski kohas Saksa allveelaevade torpeedode eest julged pole, on üle 8000 km pikk.

Buenos Aires, 25. 4. (DNB) Venezuelast teatatakse, et Trinidadi ja Aruba saarte vahel uputati Panama lipu all sõitev 12 000-tonnine laev „Henry von Reidemann". Kapten 15 meeskonnaliikmega maandus eile Cumanas. Ülejäänud 29 meeskonnaliiget on kadunud.

Genf, 25. 4. (DNB) „Daily Telegraph" kirjutab laevasõidu raskuste kohta: „Iga liitlaste aktsiooni otsustab nende ühine aktsioon merel. Nähtavasti oli ka esimese merelordi Dudley Poundi reisi otstarbeks Washingtoni nimelt see, et tõhendriike ja Inglismaad selles suhtes lähemalt siduda. Viimastel kuudel on liitlaste laevakaotused Atlandis pidevalt tõusnud. Selles on eeskätt süüdi teljeriikide allveelaevade tegevus Ameerika ranniku ees, mis on võtnud juba niivõrd ohtliku ulatuse, et liitlased peavad nüüd rakendama selleks kõik, et patrullpaatide ehitamist kiirendada. Kuivõrd tähtis on nimelt selle laevaliigi ehitamisega rutata, nähtub neist suurtest sõjalaevade kaotustest, mida liitlased on Vaikses ookeanis ja Kaug-Idas juba kannatanud."

Punaarmee — relv Euroopa hävitamiseks

Portugalis saadakse aru kommunismivastase sõja mõttest

Lissabon, 24. 4. (DNB) Kommunismivastase kampaania raames kõneles Portugali leegioni kindralstaabi ülem major Correia Guedes reede õhtul teemal „Punaarmee vene imperialismi teenistuses". Esmalt meenutas referent seda, et vene imperialism ei tekkinud alles meie päevil. Mida tsaarid ei saavutanud, nii seletas major Guedes, seda tahab saavutada Stalin, nimelt Euroopa, võib-olla ka kogu maailma vallutamist, kusjuures ta hävitab ja juurib välja tsivilisatsiooni.

Punaarmee põhjapanevaks dogmaks on Euroopa vallutamine.

Armee ise toetub kommunistlikule õpetusele, mis on inspireeritud madalaimate instinktide poolt.

Seega ei huvita teda oma maa kaitsmine, vaid pigem ta tahab kogu maailmale peale suruda Moskva diktatuuri. Rahutused ja verised mässud on kommunistlike võimukandjate vahendid, kes ei põrka tagasi tarvitamast barbaarseimaid ja veriseimaid meetodeid oma eesmärgile jõudmiseks.

Enamlus teeb hiiglapingutusi, et saavutada euroopa rassi ja ta tsivilisatsiooni hävitamist. Stalin püüdis takistada, et Nõukogude Liidu rahvad ei puutuks kokku mittebolševistliku maailmaga. Aga kuna niisugust olukorda ei saadud igavesti säilitada, siis katsus ta kogu maailma bolševiseerida, et ei oleks karta mingisugust temale ebasoodsat võrdlust.

Pärast vihjet, et Stalin sai lüüa juba Hispaanias, seletas major Guedes, et

punaarmee nõrkus seisneb organisatsiooni puuduses, ülemjuhatuse võimetuses ja ka sõdureis endis.

Sinna lisanduvad veel järgmised tegurid: moraalipuudus ja poliitika katastroofiline vahelesegamine. Roim on punaarmees kindlaim vahend aukõrgenduse saamiseks. Nii on see olnud peagu kõigi juhtidega, kes enamasti kõrvaldasid oma ülemused. Oma õpetusega, oma juhtide ja oma sõduritega ei saa punaarmee saavutada soovitud võitu. Võitu, mis muudaks maailma „hirmsaks vaestemajaks, hiiglasuureks pidalitõbiste haiglaks"

Võidukas õhulahing Kanali kohal

Inglased kaotasid 20 minutiga 8 lennukit. — Sakslased tulid lahingust välja kaotusteta

Berliin, 25. 4. (DNB) Kaheksa Spitfire-lennuki allatulistamise kohta Inglise kanali kohal, millest juba teatati, avaldab sõjajõudude ülemjuhatus veel järgmisi üksikasju. Eile õhtupoolikul lähenesid mitmes ahelas ja mitmesuguses kõrguses lendavad Inglise jahilennukid Prantsusmaa looderannikule. Saksa Me-109 ja Focke-Wulf-jahilennukid asusid kohe tegevusse, ründasid Spitfire-lennukeid ja sundisid nad ägedatesse õhuvõitlustesse, mis kestsid üle 20 minuti, Kanali kohal, kaugel rannikust.

Juba mõne minuti järele kukkus ühe Saksa jahilennuki poolt tabatud esimene Spitfire alla,

valge suitsujuga järel. Varsti järgnes talle ka teine Spitfire, mille tiiur ja vasak tiib eraldusid lennukist, põledes juba õhus. Kolmanda allakukkuva Spitfire'i juht päästis end langevarju abil. Kolm minutit hiljem järgnesid kaks Spitfire'i korraga. Üks neist langes veepinnale ja uppus, teisel aga murdusid osad küljest juba 6500 m kõrguses. Ülejäänud Spitfire'id tulistati alla Calais'et põhja pool, Cap Cris-Nez' kohal.

Inglise jahilennukid pöördusid selle kaotusrikka võitluse järele Inglismaa ranniku suunas tagasi, kuna aga Saksa jahilennukid pöördusid ilma omapoolsete kaotusteta tagasi oma baasidesse.

20 minutiga olid inglased kaotanud kaheksa Spitfire'i.

Eilsete Saksa rünnakute puhul sõjamajanduslikult tähtsaile eesmärkidele Inglismaa lõunaranniku teatab sõjajõudude ülemjuhatus täiendavalt, et Saksa võitluslennukid pommitasid suuremate Inglise linnade gaasivabrikuid ja saavutasid mitu täistabamust suurtele gaasireservuaaridele. Saksa lennukite meeskonnad nägid äralennul, kuidas gaasivabrikuis tekkisid suured kollaste suitsupilvedega tulikahjud. Madallennul tekitati pardarelvade abil kahjustusi ka ühe vabriku katlahoonele Brightonist lääne pool. Vabrikuhooneis lõhkenud pommid tekitasid suuremaid purustusi.

Berliin, 25. 4. (DNB) Briti õhurünnakul Rostockile ööl vastu 25. aprilli

tabati, nagu ka eelmisel rünnakul Lübekile, vanu kultuuriloolisi mälestusmärke.

Nii said kannatada Nikolai kirik, vana gümnaasium, linnateater ja gildidemaja ning teised kultuurilised mälestusmärgid.

Malta pidevalt pommisajus

Rooma, 25. 4. (DNB) Itaalia tänases sõjateadaandes üteldakse:

Kürenaikas, kus ilmastikuolud on halvenenud, ei juhtunud midagi mainimisväärset.

Tugevad lennukitetüksused uuendasid päeval ja ööl ägedaid rünnakuid eesmärkide vastu Maltas. Sadamaseadmeid, laevaehitusdokke, lennuvälju, depoosid ja laohooneid pommitati raskesti ja tekitati neile tunduvat kahju.

Üks vaenlase lennuk tulistati Saksa jahilennukite poolt alla.

Inglise lennukid üritasid üht rünnakutsest ühele meie Vahemeres sõitvale konvoile. Laevad ei saanud, tänu osavale manööverdamisele ja julgestuslaevade mõjuvale õhutõrjele, mingit kahju ja jõudsid plaanikohaselt oma sihtkohta.

Jaapan mälestas langenud kangelasi

Tokio, 25. 4. (DNB) Yasukuni pühapaiga viis päeva kestnud pidustused jõudsid laupäeval kõrgpunkti, kui Tenno oma saatjaskonnaga ilmus kell 10.15 rahvuslikku pühapaika, et siin äsjamaetud kangelasi mälestada. Koos temaga austas kogu Jaapani rahvas üheminutilise vaikimisega ja palvetega vahvaid sõdureid, kes elu jätsid Tenno ja oma rahva eest. Kui varemalt seda pidulikku hetke teatati kellahelinaga ja sireenidega, siis sel aastal looduti sellest, arvestades erakorralist sõjaesisukorda. Ringhääling võttis endale selle pühaliku hetke juhtimise, nii et kõik jaapanlased ühinesid Tennoga surnud kangelaste ja esiisade mälestamiseks.

Varsti pärast seda, kui Tenno lahkus pühapaigast, et tagasi minna oma lossi, ilmus ka keisrinna. Keiserliku paari ilmumisel rahvuslikku pühapaika viibisid seal kümned tuhanded naised, mehed ja lapsed, nende hulgas enneköike langenute omaksed, kes saabusid siia juba varajastel hommikutundidel ja osaliselt juba möödunud õhtul ootasid keiserliku paari ilmumist pühapaika.

Inglise lennukikandja hukkumine piltides

Tokio, 25. 4. (DNB) Jaapani hommikune ajakirjandus toob täna esimesed õhuülesvõtted Inglise lennukikandja „Hermese" hukkumisest Tseiloni idaranniku ees. Ülesvõtted näitavad mitte ainult lennukikandja hukkumise üksikuid järke, vaid annavad ka selge pildi Jaapani pommituslennukite rünnaku hiiglamõjust. Nii võib näha, kuidas pärast raskeid pommitabamusi tõusevad hiiglasuured suitsupilved lahingutorni läheduses. Edasi tekkisid suured plahvatused, sest võib näha, kuidas lennukikandja pöördub küljeli. Laeva vöör oli juba vee all, kuid jaapanlaste pommituslennukid jätkasid rünnakuid. Järgneval ülesvõttel võib näha hulka tulikahjusid laeva kandedekil. Nende põhjustajaiks võisid olla ka lennukid, mis rünnaku ajal veel „Hermese" pardal olid. Võitlus toimus ranniku vahetus läheduses ja Trincomale'i sadama välispiirkonnas, kuna ülesvõtteil võib näha rannikut ja isegi mägesid.

Kimbutatakse Iraani „metsavendi"

Erserum, 25. 4. (DBN) Viimasei ajal on Inglise-Nõukogude okupatsioonivõimud suure hulga Iraani ohvitsere, majori-auastmest alates, erru arvanud. Pealeselle antakse sõjakohtu alla kõik ohvitserid, kes Nõukogude vägede sissemarsimisel oma kohtadelt lahkusid.

Tegelikult ei olevat nad väejooksikud, vaid need, kes relvade mahapanekuks Teheranist käsu saamisel seeasemel, et end lasta Nõukogude poolt ära küüditada või kuhugi interneerida, eelistasid tulla Teherani ja anda end oma võimude käsutusse. Iraani ringkonnist seletakse, et selle korralduse eesmärgiks on kõrvaldada Iraani sõjaväest inglastele ja nõukogulastele ebasoovitavad ohlised.

Käitisevahendajate võim ja ülesanded

Kutsekogude tööpäevad lõppesid

Tallinnas lõppesid Eesti Kutsekogude Keskliidu töö- ja õppepäevad. Kokkuvõttes päevade töökohta tooniteg volinik kutsekogude alal B. Kiefer, et tehtud töö on aluseks uue vaimu viimisel kutsekogudesse.

1. maist alates asuvad kutsekogude maakondade osakonnad iseseisvalt tegutsema. Seejuures peavad nad laskma endid juhtida põhimõttest, et tuleb luua maksimaaliseid hüvesid eesti rahvale, aga seda muidugi uue Euroopa ülesannete piirides. Esimeseks ülesandeks on käitisevahendajate instituudi asutamise lõpuleviimine ja liikmete koondamine.

Lõppsõnas Eesti Kutseühingute Keskliidu komissaarne juhataja H. Haarman märkis, et õppenädala töö on olnud viljakas. Selliseid nädalaid korraldatakse tulevikus perioodiliselt.

Referent kindralkomissari juures Dürhammer käsitas töönädala kestel pikemas ettekandes käitisevahendaja positsiooni käitises, tema võimu ja ülesandeid.

Iga käitis, kus on 10 või rohkem töölist, peab olema käitisevahendaja. Käitisevahendaja on rahvussotsialistliku revolutsiooniga tekkinud kuju. Endisel ajal töötasid käitiste nõukogud, kes liikmete omavaheliste lahkarvamiste tõttu ei saavutanud sotsiaalsel alal mingeid tulemusi. Enamlasteaegsed käitiste komiteed aga olid teatavasti vaid propaganda ja poliitilise järelevalve aparaatideks.

Käitisevahendaja ülesanded aga hõlmavad sotsiaalküsimusi. Tema otsustamisele kuuluvad palgaküsimused, tükitöötasud, töökaltse, muudatused töös, puhkuse küsimused, üldised töötingimused jne.

Käitisevahendaja on oma tegevuses sotsiaalsel alal vastutav ainult oma kutsekogu ees. Käitisevahendaja töölt vallandamine ei ole lubatud. Tema tegevus töötajate sotsiaalsete hüvede eest võitlemisel on seega tälestl kaitstud käitise, ettevõtte, asutuse juhataja või omaniku võimaliku ennavoli vastu.

Käitisevahendaja tegevus eeldab tõndlastl teatavaid juhtimisoidusi. Vahendaja peab omama autoriteetl ning olema absoluutne asjatundja töö alal.

Kuna käitisevahendaja on töötajaskonnale esimeseks vahendusja kaebeinstantsiks, peab ta peale vastavate iseloomuomaduste ja positsiooni omama teadmisi kõigi sotsiaalala eeskirjade kohta ja olema kutsekogudega tihedas kontaktis.

Kutsekogude tõhus tegevus Tartus ja Pärnus

Tartus ja Tartumaal kuulub sotsiaalkindlustuse alla 15 862 töötajat

Eesti Kutsekogude Keskliidu töö- ja õppepäevadel esinesid üksikute osakondade esindajad ettekannetega osakondade tegevusest.

Tartu osakonna tegevusest kõneles H. Mekkart, kes märkis, et osakond asutati 17. sept 1941. aastal. Sellele allutati kutsekogulises töös Tartu, Valga, Võru ja Petseri linnad.

Osakond on energiliselt võtnud osa kõigist ürituisit ja töötab kaasa ERÜ Tartu osakonnas. Kutsekogude tegevuse alal on osakond osutanud suurt initsiatiivi. Vabaaja veetmise tõhustamiseks on „Puhkus ja Eluröömu" Tartu osakonna juures asutatud m. s. 25-liikmeline sümfoonia- ja 8-liikmeline tantsuorkester. Pealeselle on osakonnal oma 20-liikmeline rahvatantsurühm.

Sotsiaalkindlustuse alla kuulub Tartus ja Tartumaal praegu 15 862 töötajat 3326-st käitisest.

Kutsekogude keskliidu Pärnu osakond organiseeriti 1. oktoobriks 1941. a., nagu refereeris Pärnu osakonna esindaja Hark. Osakonda koondati siis 21 endist ametiühingut. Kuna osakond oli teataval määral end. sotsiaalkindlustuse kassa järelfuljja, võttis varaküsimuste korraldamine palju tööd ja aega.

Osakond tegutseb elavalt kõigil aladel. On antud isegi teatrietendusi oma jõududega.

Osakond on tõhusasti kaasa aidanud metallide kogumise aktsioonile ja töötab kaasa kalaaktsiooni läbivilmisel.

Erilist tähelepanu on Pärnu osakond osutanud sotsiaalkindlustuse küsimustele.

Uusi kohtunikke

Eesti Omavalitsuse juhi dr. Mäe poolt määrati kindralkomissari nõuseolekul Tallinna ringkonnakohtu estmehe kohustetäitjaks Johan Pirn ja Tallinna ringkonnakohtu liikmeiks Oskar Ordlik, Eugen Fridolin ja Karl Kister, kes andsid 25. aprillil ametivande ja on seega ametisse astunud.

Mineraalõlide ja mineraalõlisaaduste tagavarad registreerimisele

Kõigi mineraalõlide ja mineraalõlisaaduste valdajate tähelepanu juhime meie tänases lehes ametlike teadaannete osas avaldatud kindralkomissari määrusele, mille järgi mineraalõlide ja mineraalõlisaaduste tagavarad tuleb registreerida. Registreerimise tähtpäevaks on määratud 30. aprill ja sellest tuleb eranditult kinni pidada.

Näitus „Varemeilt edasi" täna avatud

Tallinnas ETK ruumides toimuv tilevaatenäitus „Varemeilt edasi" on avatud täna viimset päeva kella 9—19-ni. Näitusele, mida võivad külastada kõik asjasthuvitatud, pääseb Reimani tänava kaudu.

Tasuta nõuanne erakaupmeestele

Tööstus-Kaubanduskeskuse (TKK) juhatus on erakaupmeeskonna huvisid silmas pidades korraldanud oma juriskonsuldi kaudu erakaupmeestele tasuta nõuande igasugustes kaubanduse puutuvates juriidilistes küsimustes.

Nõuande saamiseks tuleb kaupmeestel pöörduda TKK juriskonsuldi poole TKK peakontoris Tallinnas S.-Karja 15, kella 9—11-ni (tel. 433-96)

Ostuload ja avaldused nende saamiseks on tempelmaksuvabad

Mõnede ametiasutuste poolt nõutakse tempelmaksu avaldustelt, milledega taotellakse toor- või tarbeainete ostmiseks vajadustõendite või ostulubade saamist. Majandus- ja Transporididirektooriumi maksudeosakond juhib tähelepanu selleie, et elanike kui ka asutuste ja ettevõtete toor- ja tarbeainetega varustamise alal ametiasutuste poolt väljaantavad vajadustõendid, ostuload, varustuskaardid ja muunimelised paberid, milledega antakse luba ainete ostmiseks, ning avaldused nimetatud tõendite ja ostulubade saamiseks on tempelmaksust vabad tempelm. tariifi nr. I erandi 44 kohaselt.

Eesti metalliannetamisel esikohal

Värvilist metalli annetas Eesti 520 000 kg. Läti 504 300 kg ja Leedu 416 000 kg. Metalli kokkuvool järelkogumispunktidesse Tallinnas jatkub pidevalt

Riia, 25. 4. Värvilise metalli kogumise aktsioon Idaterritooriumil on annud ootamatult häid tulemusi — Idaterritooriumil on annetatud kogusummas üle 1 440 000 kg värvilisi metalle. Seega on Idaterritooriumi elanikkond jällekordselt tõendanud oma ohvrivalmidust ning kaasaaitamistahet võitluses kommunismi vastu, mida ta ilmutas juba talvrõietusesemete annetamisel kommunismivastase rinde heaks.

Värviliste metallide annetamiselon endistest Balti riikidest esikohal Eesti, kes on annetanud ümmarguselt 520 000 kg värvilist metalli. Läti on annetanud 504 300 kg, kuna kolmandal kohal on Leedu tunduvalt väiksema kogusega — 416 000 kg-ga.

Suurematest keskustest on Eestis Tallinn koos Tallinn-Nõmmega annetanud 158 000 kg, Tartu linn 63 000 kg ja Tartumaa 48 000 kg. Lätis on Riia annetanud 204 000 kg, Liibavi 35 000 kg, Daugavpils 22 000 kg ja Vindavi 20 000 kg. Leedus on keskustest esikohal Vilno 90 000 kilogrammiga, millele järgnevad Kaunas 64 000 kg ja Siauliai 44 000 kilogrammiga.

Pärast hoogkogumise lõppemist alanud praegusel

järelkogumise perioodil suureneb Eesti annetuskogus kindlasti tunduvalt.

Tallinnas on pidevalt jatkunud värvilise metalli annetuskoguste kokkuvool. Järelkogumise teostamiseks on Tallinnas teatavasti avatud kaks Eesti Rahva Ühisabi kogumispunkti — üks Niguliste 10, teine Ala 12. Mõlemasse järelkogumispunkti on viimaseil päevil paljud annetajad kas ise toonud rohkesti värvilisest metallist esemeid või teatanud suurematest annetustest, paludes neile tärele saata.

Kindralkomissari poolt annetati neli päevil Kadriorust 2069 kg värvilisest metallist esemeid. Linna ehitusvalitsuse aiandusosakond saatis värvilise metalli lattu 865 kg värvilist metalli. Selle annetuskoguse hulgas olid ka Peeter I ja Jenoveva kujud Kadriorust. Postivalitsus andis hiljuti üle 2000 kg mitmesuguseid metalle.

Maardust saabus Tallinna 200-kg metallikogus, mille oli annetanud „Eesti Fosforiit". Värvilise metalli järelkogumisel on pakkunud tõhusat kaasabi 1. politseijaoskonna komissar ja kaitsepataljonid. Tallinna kogudustest on Issandamuutmise kogudus annetanud mitmesuguseid metalle.

Poolmaa tööstus Imanta tänavas lubas annetada 300 kg metalli, kogus aga 500 kg. Kutseline tuletõrje on järelkogumisel annetanud 115 kg metallil, sadama tuletõrje lendsalk 48 kg. Kure tänavas elutsev pr. Kanter teatas kogumispunkti, et tal on valmis pandüd äratoomiseks 200 kg metalli.

Nii on teatatud paljudest majadest eriti linnaservades värvilise metalli annetamisest ja palutud annetuskogustele järele tulla.

Enamasti tahavad annetajad ise annetuskoguse üle anda, kuid tihti pole neid kodus, kui veokiga on tuldud metallikoguse järele. Transpordiraskuste tõttu pole aga võimalik veokeid korduvalt kohale saata. Seetõttu on tungivalt soovitav jätta kodust äraolekul annetuskogus majahoidja juure, teatades sellest juba annetamiskavatuse teadaandmisel kogumispunkti.

Majandus- ja Transporididirektooriumi annetas teatavasti värvilise metalli kogumise aktsiooni hoogkogumise ajal 7000 kg värvilist metalli. Osa sellest annetusest — üle 1000 kg — on saadetud juba kogumispunkti, kusjuures enamus sellest on tulnud end. „Tarmo" juurest.

Autobuseühendus Nõmmega algab uuesti

Sõidueesõigus on töölkäijail. — Liini algpunktiks Tondi Kaotatakse rida seniseid peatusi

Tallinn-Nõmme liinil avatakse esmaspäeval uuesti autobuseühendus ja sõitu rakendatakse hiljuti puugaasigeneraatoreile ülivõidud autobused. Seega luuakse Tallinn-Nõmme elanikele jälle hõlbustus tööle ja töölt koju sõiduks.

Ühendus algab varahommikul kell 5 ja kestab hommikuti kella 9-ni. Päeval k. 9—15 on vaheaeg. Selles ajavahemikus rakendatakse vabanevad autobused sõitudeks maaliinidele. Liiklus Nõmmega algab uuesti k. 15 ja kestab õhtuti k. 19-ni.

Autovarustuse, peamiselt kummide puudusel ja kütteainete piiratuse tõttu ei rakendata autobuseliini paralleelselt trammiga. Autobuseühendus algab seepärast Tondilt.

Osa seniseid peatusi jääb Nõmme liinil ära, sest gaasigeneraatoriga masinad on kohaldatavad peamiselt kestvaiks pikamaasõitudeks ja kuna puugaasimasinate kiirendus on väike, ei saa nad liiga sagedaste peatuste juures arendada küllaldast sõidujõudlust. Seepärast jäävad ära järgmised peatused: Kaare, Haava, Liiva ja Järve. Tondilt alates jäävad alles Siilikaadi, Näituse, Valdeku, Nurme ja Hiiu peatused.

Sõidusagedus Tallinn-Nõmme liinil on uue liinikorralduse järgi küll võrdlemisi suur, aga et puugaasimasinad on sõiduruumilt bensiini- ja naftabussidega võrreldes tunduvalt väiksemad, on sõiduvõimalused siiski paratamatult piiratud. Seetõttu kehtib kord, et sõidueesõigus on töötajail tööle ja koju pääsmiseks. Vastavalt nende nõudeile on korraldatud ka sõiduajad.

Tallinn-Nõmme rahvale oodatud ja eluliselt vajalise ühenduse uuestiavamiseks on teinud pingutusi kõik asjaomased eesti ja saksa liiklust korraldavad asutused.

Transpordi- ja liiklusvalitsuse vahendusel ja Strassentransportstelle Reval tänuväärt vastutulekul on loodud võimalused vedelkütte saamiseks liini ülalpidamiseks vajalikes kogustes. Tallinna transpordi- ja liiklusamet on tehtud eeltööde hulgas Rüstungskommando kaasaaitamisel muretsenud autobustele generaatorid, kusjuures autobuste ümberehitamine gaasigeneraatoreile on teostatud kogu ulatuses Tallinna transpordi- ja liiklusameti töökodades.

Virumaa korraldab omnibuseliiklust

Tallinna-Rakvere-Narva vahel on juba kälgus lussid reisijate veoks. Neid kasutatakse väga usinasti ja bussid Rakverest Tallinna ei jõua kõigi sõitasoovijaid ära mahutada, nii et tuleb anda lisabusse.

On kavatsus käiku panna mitmeid maaliine väljumisega Rakveresti.

Omnibuseühendus Valga-Tõrva

Alates 1. maist s. a. algab Valgas, Lai tn. 19 (tel. Valga 2), transpordikorraldaja ja Tõrvas, Valga tn. asuva Eesti Autopargi Tõrva osakonna juures tegevust kaubasaadetiste ja reisijateveoks vahetalitajana reisibüroo.

Sõitjaid ja pagasisaatjaid palutakse ette registreerida sõiduks või pagasisaatmiseks vähimalt 24 tundi. Samuti tuleb ette registreerida 24 tundi veo- ja sõiduautodel, mis väljuvad Valgast ning Tõrvast ja omavad vaba ruumi kauba ja kaasasõitjate jaoks, saades sel puhul lisakoorma reisibüroolt.

Pealeselle on kavatsus 1. maist korraldada omnibuseühendust Valga ja Tõrva vahel — esialgu 2—3 korda nädalas ning hiljem ka Tõrva-Valga-Tartu vahel paar korda nädalas.

Kartlustati piirituse valmistajaid, müüjaid ja ostjaid

Majandus- ja Transporididirektooriumi maksude-osakonna poolt on karistatud rida isikuid loata piirituse valmistamise, müümise, ostmise ja hoidmise eest. Maksukaristuse seadustiku §§ 57., 60. ja 61. põhjal on määratud järgmised rahatrahvid.

Loata piirituse valmistamise eest:

Georg Juhani pg. Sarapuu, eluk. Ahja vallas, 1500 rmk.; Kusta Adami pg. Tiisler, eluk. Ahja v., 1500 rmk.; Paul Tiido pg. Mõtsnik, eluk. Vastselina v., 1500 rmk.; Leonhard Jüri p. Hüva, eluk. Kooraste v., 1500 rmk.; Mihhail Feodori pg. Tikerpuu, eluk. Kooraste v., 1500 rmk.; Ida-Sinaida Marie tr. Nugis, eluk. Põlva v., 1500 rmk.; Nikolai Nikita pg. Vahvik, eluk. Meremäe v., 1500 rmk.; Liisa Kaarli t. Heinmets, eluk. Kõlleste v., 2500 rmk., Hugo Jüri p. Raba, eluk. Kõlleste v., 2000 rmk.; Juuli Leena tr. Uibu, eluk. Võru v., 1500 rmk.; Maria Sorokin, eluk. Petseri v., 1500 rmk.; Voldemar Jakobi pg. Mee, eluk. Haanja v., 1500 rmk.

Karistused loata valmistatud piirituse müügi eest:

Marie Jakobi tr. Polisinsky, eluk. Mäetaguse vallas, 200 rmk.; Leonhard Silmoni pg. Länik, eluk. Kooraste v., 150 rmk.; Konstantin Peetri p. Vares, eluk. Mõisakülas, Uus tn. 2, 150 rmk.; Karl-Friedrich Peetri p. Vassil, eluk. Põlva v.,150 rmk.; Elfriede Mardi t. Korts, eluk. Kiviõlis, Koidu tn. 3—6, 150 rmk.; Ida Jaani t. Märtsin, eluk. Piirisaare v., 150 rmk.; Eduard Kusta pg. Schults, eluk. Kanepi v., 150 rmk.; Aleksei Jakobi pg. Keeru, eluk. Verlora v., 150 rmk.; Ivan Timofei pg. Põld, eluk. Meremäe v., 100 rmk.; Johannes Jaani pg. Seeder, eluk. Põltsamaa, Välja tn. 2, 150 rmk.

Karistused loata valmistatud piirituse omandamise ja hoidmise eest:

Heinrich Hendriku pg. Tiit, eluk. Kõpu vallas, 40 rmk.; Valter Gustavi pg. Klampe, eluk. Kõpu v., 40 rmk.; Rudolf Jaani p. Haidak, eluk. Põlva v., 40 rmk.; Valter Oskari pg. Piho, eluk. Tartus, Näituse tn. 22, 40 rmk.; Joan Kondrati pg. Kovalenko, eluk. Roodva v., 40 rmk.; Aleksei Vassili pg. Belski, eluk. Petseris, Võru tn. 53, 40 rmk.; Karl Vidriku pg. Lemmikson, eluk. Põlva v., 40 rmk.; Elmar Peetri pg. Nõmm, eluk. Viljandis, Uus tn. 44, 40 rmk.; Aleksander Eduardi pg. Kodusaar, eluk. Võisiku v., 40 rmk.; Nikolai Mihkli pg. Nõmmik, eluk. Kursi v., 50 rmk.; Karl Siimu pg. Lepiksaar, eluk. Avanduse v., 100 rmk

Õppeksamite tähtaeg ülikoolis pikendati semestri lõpuni

Arvestades asjaolu, et paljud eriti rindel viibivad üliõpilased, kes on alustanud lõppeksamite tegemist, ei jõua neid lõpule viia 1 maiks s. a., ja et haridusdirektori otsuse tõttu 18. märtsist k. a. on vajalik sooritada täienduseksameid isikuil, kellede bolševikeagesed diplomid on tunnistatud kehtetuks, on haridusdirektor otsustanud pikendada lõppeksamite andmise tähtaega Tartu ülikooli usu-, õigus-, filosoofia- ja matemaatika-loodusteaduskonnas kuni käesoleva semestri lõpuni.

Mag. A. Tuulse kaitses väitekirja

Laupäeval, 25. aprillil, kaitses Tartus Eesti Teaduste Akadeemia saalis mag. A. Tuulse oma doktoriväitekirja teemal „Die Burgen in Estland und Lettland".

Ametlikeks oponentideks olid prof. K. H. Clasen (kirjalik arvamus) ja prof. H. Sepp.

Kutseeksamid meistreile ja oskustöölisile

Tallinna tööstusliku kutseoskuse amet korraldab tänavu maikuus järjekordsed kutseeksamid meistreile ja oskustöölisile kõigil tööstusliku kutseoskuse seaduse alla arvatud tööaladel.

Avaldusi eksamile tulekuks võetakse vastu kuni 25. maini 1942. a. Tallinna tööstusliku kutseoskuse ameti kantseleis (Vismari 15) kella 9—15. Eksamimaks, mis meistreile on 35 rmk. ja oskustöölisile 10 rmk., tuleb tasuda Eesti Panga osakonna kaudu Haridusdirektooriumi depositiidi arvele.

Endiste sõjaväelaste tänu ERÜ-le

Ülemleitnant J. Ristikivi kaudu avaldavad ERÜ-le ja kogu eesti rahvale Suur-Saksamaal Hermann Göringi linnas töötavad end. eesti sõjaväelased siiraimat tänu saadud kingituspakkide eest. „See meeletu letus sõjas kannatanud ja laastatud kodumaalt annab meile uut jõudu tööks, see kinnitab meie usku ja lootust, et kodumaa oma eemalolevaid poegi siiski ei ole unustanud," kirjutatakse ERÜ-le saabunud tänukirjas.

Valga praostkonna usuelu taas normaliseerunud

Valga praostkond oli üheks õnnelikumaks Eestis, kuna bolševikud põgenemisel ei suutnud ainsatki pühakoda hävitada. Ka ei tabanud ühtki õpetajat küüditamine ega arreteerimine, kuid seevastu kaotasid kogudused oma juhtivaid tegelasi.

Nüüd on, nagu seletas Valga praost — Otepää õpetaja J. O. Lauri, koguduste elu igati normaliseerunud. Kuigi mitmel pool kiriklikud talitused olid takistatud, ei suutnud see usuelu maha suruda, vaid üldiselt oli tunda huvi tõusu kiriku vastu.

Praegu on alanud kevadleerid kogudustes, mis on kõikjal sõjavõturohked. Lähemal ajal kutsutakse kokku tõenäoliselt Elvasse praostkonna sinod. Koguduste organid töötavad takistamatult ja innuga.

Viljandimaa lastele suvekosutust

Seoses aktsiooniga „Lapsed suveks maale" peeti Viljandis ERÜ maakonnakomitee koosolek, kus lähemalt selgitati laste maale viimise küsimust. Et meie noorte suvepuhkust kõigiti tulemusrikkalt läbi viia, selleks vajatakse toetussummasid, mis tuleb koguda annetuste teel.

ERÜ on otsustanud Viljandimaa nõrgatervislike laste kosutamiseks rakendada tegevusse laste suvekodud Pärstis ja Kõpus, kus varemini lastekodud töötasid Viljandi Lastekaitse Ühingu hoole all.

TEEKONNA LÕPP

5 **E. Paluteder**

Arno tõrkus einelauda minemast, aga andis kui nõrgem järele. Istuti kolmekesi lauda ja Mauri kõrkis:

— Viina ja õlut!.. Ah kui palju?.. Nii palju kui aga juua jõuame!

Ta oli juba pidu algusest peale mõne peremehe seltsis hoogu võtnud, nüüd oli ta sõnakas ja kippus aina tormama.

— Meie Arnoga viina ei võta, — ütles neiu Tenga. — Proletaarid peavad oma jõudu hoidma millekski muuks.

— Oled kuiv kui tael, kui toht, kui... ölekubu! — hüüdis Mauri. — Sinu niisutamiseks kuluks toobiviisi viina ja aamikaupa õlut! Aga pole minu asi sind niisutada! Ehk Arno hakkab sääraseks samariitlaseks, — lõõpis Mauri ja siis leti poole: — No kas saab juba! Kõigi maade proletaaridel on hirmus janu!

Neiu Tenga ei pahandanud Mauri sõnade pärast. Ta tundis ja hindas teda kui mõttekaaslast. Oli linnas ühes ja samas organisatsioonis Mauriga pahempoolsete õpetustega tegelnud, ja siin käidi vahest õhtuti Mauri pool teed joomas ja elu nähtusi arvustamas. Ka Arno kui kohalik äärsam tegelane kutsuti neile õhtutele.

— Nägite nüüd? Seda, mis sea! teed mööda liikus? — küsis neiu Tenga lõkendavail silmil.

Arno varjas oma surutud meeleolu, põikas vastamast ja tegeles paberossi süütamisega.

— Ah neid vaarao sõjavankreid, mõi! — sõnas Mauri ja jatkas kohe:

— Eks ole, popsi Arno, nüüd võib ütelda: Issand, sa lased oma sulasel minna, minu silmad on sinu õnnistust näha saanud!

Õlu ja viin toodi lauale.

— Tõstkem klaasid, tõstkem toobid! — jorutas Mauri ja viskas esimese viina. Siis aga: — Laskem priiust elada!.. Proletaariide priiust muidugi, vabadust, svoboodat, mille koit juba kumab! Eks ole Arno?! Miks sa nii kurblich?!.. Ära kuula seda kodanlaste joru!

Saalist kostis segakoori laulu:

— Ehitagem Eesti kojad..

— Küllalt on kehvikud neile kodasid ehitanud, — urises neiu Tenga. — Aeg on enestele mõtelda, enesele koda ehitada!

— Tõsi, õige! — kiitis Mauri järele. — Nüüd tuli meile toetust! Sõbralikud sõjavankrid seisavad meie selja taga! Näe, kulakud aina lõdisesid!

— Küllap pealinnas tuntakse suuremat hirmu! — sõnas neiu Tenga kahjurõõmsalt.

Mauri hakkas kõvasti jorutama:

— Presidendid, ekstsellentsid, ministrid ja nende prouad!

Saalist kostis segakoori laulu:

— Vaata kuidas hommik koidab...

— Lora: hommik neil koidab! Öölaule peaksid nad laulma! — naeris Mauri.

Neiu Tenga võttis aga Arno käsile:

— Teiegi tunnete vist nende sõjavankrite pärast hirmu?.. Lollus!.. Need olid meie sõbrad, kes sea! marssisid! Proletaaride sõbrad! Te ei taha ikka veel selgesti mõista, kes te olete! Vaene pops, keda peremehed sallivad, sest et neile kasulik oletel Neile kibedal tööajal päevi teete, nende pidusid aitate korraldada, neile näitelaval nalja teha!

Ja Mauri toetas neiu Tengat omalt poolt:

— Miks sa keskkooli ei lõpetanud, miks sa ülikooli ei läinud?!.. Kas sul taipu oli vähe või oli raamat su peale raske?.. Õpetlane oleks võinud sinust saada, professor! Nüüd hingitsed siin nagu konn madalas lombikeses! Oma krooksumisega pead sa lõbustama neid, kes mättal mõnulevad! Samuti nagu meie neiu Tengaga! Ripume nende kulakute armust! Ei meeldi neile — võivad homme päev meile sule hänna alla pista!

Arnol oli piinlik, ta ei mõistnud midagi vastata. Ta mõõnas, et neil mõlemal on õigus, kuigi seda kõike ei maksaks nõnda väljendada. Üldse oli tal arvamine, et proletaarid, kui nad tahavad tõsiselt alata võitlust parema, õiglasema ühiskonnakorra eest, peaksid kui võitlejad olema karsked ja kained, kodanlastest kõlbeliselt hoopis kõrgemal. Ennast ei pidanud ta praegu veel sugugi kõlblikuks võitlejaks.

Salk peremehi tuli saalist ja võttis eemal laua ääres istet.

Mauri tõusis üles, et nende juure minna.

— Lähed jälle nende kulul lakkuma. — lausus neiu Tenga etteheitvalt.

—Pean ma neid siis omal kulul jootma või?! — viskas Mauri talle minnes üle õla. — Küll! Arno niisutab sind!

Ohtt, mis ähvardab kaua, ei olegi viimaks enam oht Ka pea kohal juuksekarva otsas rippuva mõõga all magatakse harjudes rahulikult. Vaarao sõjavankrid ununesid aegamööda. Et maa eest, mis nende jaoks oli võetud, lubatud rentigi maksa, siis asi näis olevat kõigiti korras.

Peremehed-perenaised toibusid vähehaaval ja isegi häbenesid oma esimest hämmeldust. Mauri ja neiu Tenga jäid vaiksemaks, kõnelesid harvemini ja tasemini ülekohtusest ühiskonnakorrast. Et neil lasti elada, siis ei olnud neilgi suurt ruttu vana, kõdunenud maailmakorra kukutamisega. Kohates aga Arnot, susistas neiu Tenga kahjurõõmsalt:

— Kas lugesite lehest?.. Valitsus tunneb nähtavasti hirmu kommunismi ees — töölistele lastakse isandate laualt mõni paluke langeda!.. Lolle võib ju sellega petta, klassiteadlikku töölist mitte!

Mõnikord kutsus Mauri neiu Tenga ja Arno enese poole klaasile teele tarbijateühingu majja, kus ta elas oma noore naisega. Mehed viskasid siin suupiste kõrvale viina, Mauri noor, õrn, pehme, roosatav naine pakkus lahkesti naeratades teed ja võttis üldse kõnelusest osa ainult leebe lapselik-siira naeratusega.

Mauri aga sõnas, kui oli mõne napsi võtnud, mõnulides:

— Ega's elul ole viga! Võib ka nõnda minna — mõni aeg! — Aga visanud veel mõne klaasitäie, tõmbas musta juukseharjase otsmikule ja jatkas ähvardades: — Niipea aga, kui mind või mu naine või neiu Tenga lahti lastakse, siis ma lähen! Lähen ja tulen tagasi — tankide diviisiga! Terve diviisiga, mõni kahur ja lennuk kaasas!

Naine naeratas seepeale lapselikult, neiu Tenga aga sõnas noomivalt:

— Sa võtad asju liiga kitsalt, isiklikult!

— Mis, kurat, isiklikult! — mõirgas nüüd Mauri, pistis vorstilõigu suhu ja jatkas seda neelamata:

— Ei tõsta keegi kurat muidu häält, kui teda ei pinnita, kui talle vaia lihasse ei lööda! Näe apostel Pauluski kihutas aina ühelt maalt teise, ei hoolinud tuulest ega tormist, sest tal oli vai lihas, see ei annud rahu! Kommunism toetub vaestele, kannatajaile, ülekohtu all ägajaile! Need võtavad kergesti tuld! Seepärast — proosit!.. Ja sina, popsi Arno, viska viina! See on vaesemehe rõõm, ja pea proletaaridega sammu! Teel kodu poole annab neiu Tenga sulle õpetust sotsialismi teoorias.

Seda ei jätnudki neiu Tenga tegemata, kuigi tüütas sellega oma kuulajat.

Arno ema oli küllalt kaua vastu pidanud, isegi koduste talitustega seni toime tulnud. Nüüd aga heitis ta kesktalvel voodi, üteldes seejuures, et ta enam ei tõuse. Ega tõusnudki. Tuli siis Arnol otsida eideke, kes oleks koduhoidjaks ja loomade talitajaks, kui ta ise läks külla, linna või pidule. Varsti oli aga tal selge, et sel kombel kaua läbi ei saa, et tarvis oleks võtta naine. Seda enam et ta kavatses kergemeelsest enesepillamisest seltsides, ühinguis ja nende pidudel loobuda ja tööst vabal ajal midagi õppida, kas või mingit käsitööd.

(Järgneb)

Teater ja muusika

„Karin ja Indrek" E. Draamateatris 24. 4. 42

Tammsaare „Tõe ja õiguse" IV jao dramatiseeringut (A. Särev) oleme näinud sama teatri lavastusena kaheksa aastat tagasi. Ka siis oli näitejuhiks Kaarli Aluoja, kes ühtlasi mängis Indrekut; nagu tookord mängis Karinit nüüdki Lisl Lindau ja spekulant Köögertali Arno Suurorg, kõik teised rollid aga on nüüd teistes kätes.

Praegu me vaatame „Karinit ja Indrekut" (enne „Abielu ja armastus") veidi teissuguse pilguga kui kaheksa aastat tagasi. Nagu enne, huvitab meid kõik nüüdki kõige enam Indreku ja Karini abieludraama, aga Karin Lisl Lindau käsituses tundub meile hoolimata ta hingeelu paradoksaalsusest täiel määral usutavana. Esimest lavastust vaadates meil seda tunnet ei olnud. Karin tundus meile siis võibolla huvitavamana, omapärasemana kui nüüd, ühtlasi aga ka kaugeltki mitte täiel määral lahendatud mõistatusena. Nüüd tema mõttekäigud ei üllata meid enam, vaid tunduvad nähtavasti paljudele peagu endastmõistetavaina. Ja etenduse vahenegadel oli siin-seal juba kuulda arvamust, et Karin on tüüpiline naine... Olgu sellega kuidas on, igatahes Lindau Karin ei äratanud seekord mingit võõrastust. Võibolla on selles näitlejagi enda teeneid, aga nii pika vahemaa tagant on seda raske kindlaks teha.

Indrekut mängis Kaarli Aluoja sama meelejääva rahu ja seda mõjuvamate üksikute kirepursetega, mida võisime nautida juba esimeses lavastuses. Vaataja suhtumine Indrekule ei ole aastate jooksul muutunud.

Köögertali ümber koondunud tõusiklik seltskond huvitab meid nüüd palju vähem kui kaheksa aastat tagasi ega kutsu temasse kuuluvate daamide ja härrade jutuajamised lastest ja muust, mis omal ajal olid väga aktuaalsed, praegu peagu enam mingit vastukaja välja. Aga selle seltskonna kujud, eriti markantsemad, nagu Köögertal ise, Vesiroos jt., huvitavad meid endiselt kujudena. Arno Suurorg oli tore tõbrastunud Köögertalina ja mürgeldas väga mõjuvalt. Frants Malmsten Karini isa Vesiroosina ei olnud väimuselt nii koomiline kui omal ajal L. Hansen, andis aga muidu oma rolli hea karakteersusega.

Olev Eskola oli meelejääv advokaat Paralepp, Boris Peensaar lihvituse ja lihvimatuse vahepeal seisev Rõnee. Oskar Seliaru ja Vold. Panso esindasid tabavalt seda kunsti ja ajakirjandust, mis sobib tõusiklikule seltskonnale.

Aili Tihkan mängis süvenenult ja parajal määral sügavamsid tundmusi aimata laskvat Karini sõbrannat Idat. Leia Kasumets andis hästi Tiinat, kes püüab varjata oma südamesaladust. Aarne Ruus oli korrektne kohtu-uurija. Lea Holst, Maimu Orgussaar, Erna Korjus ja Aino Ripus kehastasid üldiselt kordalainult Köögertali seltskonna daame.

Ettekande vastuvõtt publiku poolt oli väga hea.

W. Mettus

Eesti muusika õhtu

Eesti Kutsekogude Keskliidu peaosakond „Puhkus ja Eluröõm" korraldab teisipäeval, 28. aprillil, kell 19 EKK majas, Pikk 20, eesti muusika õhtu.

Õhtul esineb helilooja Riho Päts loenguga eesti muusika arenemise käigust. Loengut tälendab heliilesvõtete demonstratsioon ringhäälingu heliaparatuurilt.

Kontsertosas on kaastegevad: Tiit Kuusik (Estonia teater) — bariton; Carmen Prii-Berendsen (Landessender Reval) — viiul; Olav Roots (Landessender Reval) — klaver; Leida Soom (Estonia teater) — alt. Elts Ventsel (Tööliisteater) — leelotaja kaasitajad; Tallinna õpetajatseminari naiskoor Riho Pätsi juhatusel.

Estonia teater

Täna, pühapäeval, kell 14 „Talupoja aus" ja „Pajatsid". Peaosades E. Vaarman, I. Kalvet, H. Kaasik, A. Rinne, M. Taras, L. Aadre. K. 19 „Maria Stuart". Homme, esmaspäeval, „Lõhus tesk" eesti keeles. (Reserveeritud „Puhkus ja Eluröömule".) Teisipäeval „Giselle" (esietenduse koosseis). Kesknädalal esietenduseks Ed. Künnecke operett „Onupoeg Bataaviast" (eesti keeles).

Eesti Draamateater

Täna, pühapäeval, k. 14.30 „Gyurkovicsi 7 tütart", k. 19 „Varjamäe". Homme, esmaspäeval „Lipud tormis". Teisipäeval „Lõunatuul" 17. korda. Kolmapäeval „Neli selli" 10. korda.

Täna suur kirikukontsert

Täna kell 16 toimub Jaani kirikus kontsert, kus esinevad meie tuntud kunstnikud: Hilda Tamjärv (mezzosopran), Eedo Kariisoo (tenor), Rudolf Palm (viiul) ja Johan Tamverk (orel).

Kontserdi puhastuiu läheb ERÜ heaks laste ja noorsoo abistamiseks.

Raadio

LANDESSENDER REVAL

Esmaspäev, 27. aprill

5.0' Saade saksa sõjaväele. 6.15 Õige aeg. 1 hommikukontsert. 6.45 Võimlemine. 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Õige aeg. Päevauudised. 7.30 II hommikukontsert (hpl.) 9.00—9.10 Päevauudised saksa keeles. 12.00 Julius Fučíki helinoleid (hpl.). 12.30 Päevauudised saksa keeles 12.40 Lõunamuusika (hpl.). 13.45 Õige aeg. Päevauudised. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.15 Kerge muusa (hpl.). 15.00 Sõjajõudude ülemjuhatuse teate aeglane kordamine (saksa k.). Muusika (hpl.). 15.45 Saade perenaistele. 16.15 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu ork., juh. P. Nigula) 16.40 „Maa all keeb elu". Lehekülgi R. Pärlini samanimelisest jutustusest (O. Põlla) 17.00 Päevauudised saksa keeles. 17.15 Lõbusaid helisid (Ringhäälingu ork., juh. P. Nigula). 17.45 Saksa k. e' (edasijõudnutele). 18.00 Häälé võlu (hpl.). 18.30 Aja kajo. 19.00 Ülekanded (saksa k.). 20.15 Saksa sõduri tund (tantsuvõise: mängib Ringhäälingu tantsukapell). 21.00 Õige aeg. Päevauudised. 21.15 Kirevaid meloodiaid (Ringhäälingu tantsukapell). 22.00 Päevauudised saksa keeles 22.15 Mart Saare helitöid (L. Aadre, sopran, T. Kuusik, bariton, ja C. Roots, klaver). 23.00 Õõmuusika (hpl.). 24.00—0.15 Päevauudised saksa keeles.

(5.00—0.15 lainel 410 m, pealeselle 7.00—7.45 ja 13.45—23.00 lainel 332 m)

Sport

Viljandi sportlaskond treeningus

Sportlik tegevus Viljandis on

Roosevelti pankrotitunnistus

Ühendriigid ei suuda täita relvastusprogrammi, eriti laevaehituse alal. Seega langeb ära eeldus, millele Inglismaa rajab oma võiduloootused. London hakkab tunnetama oma lootusetut olukorda

Berliin, 25. 4. Siinseis poliitilsis ringkonnis juhitakse tähelepanu Inglismaa ja Ühendriikide poliitiliste juhtide teatavalle selgusile ja häältele anglo-ameerika ajakirjanduses, mida võib pidada iseloomustavaiks teljerikide-vastaste demokraatiate praegusele sisepolitiilisele olukorrale.

Neist, osalt suulistest ja osalt kirjalikest väljendustest mainitakse Berliinis tüüpilisena vaid Inglise Ühendriikide-saadiku lord Halifaxi viimast kõnet, kelle usulistest hullustuskujutlustest nõretavad laused, — nagu siin tähendatakse, — vaid tõendavad, et ta on aeglaselt vanadusse langemas ja seepärast ei peaks teda hingeõnnistuse eest võitlemises tõesti mitte segama. Seda suurem tähendus aga antakse Wilhelmstrassel president Roosevelti eilsele seletusele pressikonverentsil, kus ta tunnistas, et Ühendriigid oma plaanikohase laevaehitusprogrammiga pole seni toime tulnud, kuna on puudunud terasplaadid ja selle põhjuseks omakorda olevat vastavate tehaste vähene arv.

Berliini poliitilised ringkonnad aga meenutavad, et Inglismaa algas käesoleva sõja nimelt selle eeldusega, et Ühendriikide relvastuspotentsiaal on hiiglaslik, kuna Roosevelt oli kinnitanud, et Ühendriigid arendavad endid demokraatiate relvade-arsenaliks. Roosevelti praeguse seletusega aga, mis näitab, et Ühendriigid oma laevaehitusprogrammi, mis on olulisim osa kogu ta relvastumises, täita ei suuda, variseb Saksa ametlike ringkondade arvates kokku ka Inglismaa sõttaastumise fundamentaalne alus ja

langevad ära ka kõik sõjavõitmise šansid Inglismaa poolt,

kuna need olid rajatud teesile, et Ühendriigid suudavad endid arendada sõda otsustavaks demokraatiate relvade- ja varustusesaatjaks.

Siin peetakse äärmiselt märkimisväärseks, et samal hetkel, kui Roosevelt Ühendriikide laevaehitusprogrammi nurjumist oma pressikonverentsil tunnistama peab, sihitab Stephan Lausanne Pariisi „Matinis" Ühendriikide presidendile „avaliku kirja", milles ta Roosevelti süüdistab „omaaegse Prantsuse-Ühendriikide sõpruse vaimse sisu tagamõttelises purustamises" ja nimetab teda varem paljukiidetud demokraatiate solidaarsuse reetjaks ning hivitajaks. Ja ka saml hetkel, — nagu rõhutatakse Berliinis, — avaldab „New York Times" sügava tähendusega

artikli, milles kommunistiliku tegevuse kasvamise tõttu New Yorgi ja Ühendriikide koolides tungivalt hoiatatakse enamlise hädaohu eest.

Saksa arvates demokraatiate ajakirjandus juba saeb ettevaatlikult olsa ja heidab tegelikult juba kõrvale ka liitlaste teise tähtsa põhilause, mis seisneb selles, et kommunism ei tähenda ega saa tähendada nende maadele ja rahvale mingit tõsist ohtu.

Neljandaks tähenduslikuks sümptoomiks sellest seesmiselt mädast ja katastroofilisest olukorrast, milles liitlaste plutokraadid praegu viibivad, on Berliini poliitiliste ringkondade hinnangus need asjaolud, milledest kokkuvõte praegu ilmus Inglise kuukirjas „Empire Review", kus ühes artiklis avalikult ja varjamatult kirjeldatakse Briti impeeriumi praegust olukorda. Selle ajakirja järeldusrikkaid tõesõnu, mis kokkuvõttes kujutavad endast vaid ainsat suurt süüdistust Briti impeeriumi halvas majandamises, loeti täna keskpäeval Wilhelmstrassel rõhuga ette ka sinna kogunenud välismaa ajakirjanduse esindajaile.

Saksa poolel rõhutatakse eriti seda osa „Empire Review" artiklist, milles üteldakse, et Inglise kindralid peaksid õigeaegselt mõistma, et

pole uiisugust loodusseadust, mille järgi Inglismaa kaotab iga lahingu peale viimse,

sest kõigi seniste tunnuste kohaselt olevat praeguses sõjas ka „jumalik ettemääramine" tasalülitatud ega seisa seekord enam Whitehalli bürokraatia teenistuses. Saksa välisministeeriumi esindaja iseloomustas selle ajakirja seletusi „mõistuse ajakirjanduslikuks koidikuks Inglismaal", kusjuures võib märkida, et niipea kui nüüd inglased lõppeks ka ise on jõudmas asjade tuumani, on nad kohe sunnitud nägema kogu oma impeeriumi lootusetut olukorda.

Kõik need seletused ja hääled, mis vastaste leerist praegu kostavad, tõendavad Berliini poliitiliste ringkondade arvamisel vaid seda väljapääsuta seisukorda, millesse teljerriikide vastased on sattunud.

Terase puudus takistab USA laevaehitust

Stokholm, 25. 4. (DNB) Nagu New Yorgist teatatakse, päriti Rooseveltilt pressikonverentsil neid põhjusi, miks Ühendriikide laevaehitusprogrammist seni kinni pole peetud. Roosevelt ütles, et selleks on terase puudus, kuna Ühendriikide tsiviilelanikkond tarvitab alles liiga palju terast. Seepärast olevat sõjatoodangukomitee juba alanud uurimist, kuidas terase eratarvitust veelgi piirata.

Genf, 24. 4. (DNB) Washingtonist saabunud teate järgi on president Roosevelt sõjamajandusameti liikmeile annud käsu, et võimalikult kiiresti muretsetaks niipalju kui võimalik sõjamaterjali teistest riikidest, et Ühendriikide relvastusprogrammi kiires korras teostada.

Liiga palju eeltingimusi

Genf, 25. 4. (DNB) „Daily Sketch" arutab Nõukogude abistamise võimalusi Iraani kaudu. Leht seletab, et „saadetisi Nõukogude Liitu võib sihitada üle Iraani vaid siis, kui saabuvad kohale Inglismaalt oodatavad vedurid, Ühendriikidest tellitud vagunid ja kui sadamad Pärsia lahe ja Kaspia mere ääres korralikult on sõivendatud ning uued laadimisseadmed on kohale seatud. Pealeselle olevat tarvis veel uusi raudteeliine, maanteid kolme eraldi sõidurajaga, ja lõppeks üle kõige olevat vaja ka veepehmendamise seadmeid, kuna Iraani lubjarikas vesi juba lühima ajaga rikub kõik katlad.

LAULATUS — ÜLE MERE. Sõda oma karmusega lihtsustab pidulikemaidki kombeid. Saksa sõdur Põhja-Aafrikas registreeritakse abiellu neiuga, kes ootab teda Saksamaal. Samasugune laulatusakt toimub samal ajal pruudiga kaugel mere taga („Weltbild")

Impeerium on mängus

Hakatakse juba aimama, et Inglismaa võib kaotada ka „viimse lahingu"

Genf, 25. 4. (DNB) Inglise kuukiri „Empire Review" kirjutab oma märtsinumbris: „New York Herald Tribune" kirjeldas olukorda õigesti, kui ta raskeil tundidel pärast jaapanlaste esimesi maandumisi Singapuri juures ja Saksa sõjalaevade eduka läbisõidu järele Inglise kanalist kuulutas suurte pealkirjadega: „Võime veel sõja kaotada". Inglastel oleks asjata salata, et mängu on pandud kogu Briti impeerium. Kuna Inglismaa on kaotamas üht toetuspunkti teise järele ja kõik ta elusooned lõigatakse järjest läbi, küisivad ta liitlased üha murelikumalt, kas maksabki riigile, kes oma asumaid nii halvasti käsitada oskab, võidu korral ta kaotatud piirkondi tagasi anda.

Inglismaal räägitakse praegu küll väga enesekindlalt inglaste sõjaeesmärkidest, kuid seejuures jätetakse silmapaari vahele, et juhul kui Inglismaa seniselt vähe kaasa töötab „lõpliku võidu" saavutamiseks, siis tal rahu sõlmimisel küll vähe õigust on kaasa rääkida. Inglise kõrvadele kõlab see küll halvasti ja

vahest juhtubki veel ime, kus inglise rahvas tajub, et praegu on käsil ta elu ning surma küsimused

ja mitte vaid võimalused piiramatul määral ületundide tegemiseks. Inglise kindraleil tuleb veel õigel ajal mõista, et see pole mingi kindel loodusseadus, mille järgi Inglismaa „kaotab iga lahingu peale viimse". Vahest oleks lõppeks võimalik ka Inglise valitsusel veel mõista, et parimaks poliitikaks on ausus iseenese ja valitsetavate vastu.

Tuleb aga karta, et juhul kui valitsus järsku jõuabki sellele arusaamisele, siis Inglismaa sisepoliitikas tekib murrang, mis oleks otse revolutsiooniline. Mis aga puutub Briti impeeriumisse, siis

Inglismaa prestiiž impeeriumis on langenud samavõrra kui Ameerika asumaade kaotamise ajal.

Ja seda vaid 2½ sõja-aastaga. Valitsus süüdistab rahvast, et see taasrelvastumisele vastu seisis siis, kui veel aega oli, ja rahvas paneb valitsusele süüks, et see teda impeeriumi kaitse nõrkuses ninapidi on vedanud.

Demokraatia pole võimeline impeeriumi valitsema, ütleb „Empire Review". Demokraatiad ja eriti Inglismaa on oma impeeriumide-valitsemisega teljerikide propagandale palju ainet annud. Vahe selle vahel, mida Itaalia kolonistid on suutnud teha Liibüa kõrvest, ja kuivõrd hooletusse on Inglismaa jätnud näit. oma Lääne-India asumaad, on niivõrd ilmne, et seda ei saa jätta tähele panemata.

Inglise asumaadeministeerium oleks pidanud alati olema tugevalmaid ministeeriume, kuid tõeliselt on ta teiste ministeeriumide eeskujul muutunud vaid „magavaks tuhkatrlinuks".

Teda juhtima on suunatud embkumb kas karjäärihimulisi noormehi, kes teda on kasutanud endale ajutise hüppelauana, või oma aja äraelanud vanu tudikesi, kes tegevusetult püüdsid säilitada endale vaid kõrgeid palku. Nüüd aga on tulnud tund, kus inglastel tuleb maksa niihästi enda kui ka oma isade pattude eest.

USA väed Panays hävitati

Sanghai, 24. 4. (DNB) Jaapanlased viisid edukalt lõpule võitlused Panay saare sisemaale põgenenud Ühendriikide vägede jäänuste vastu. Kaks kolmandikku Ilo-Ilo linnast on maha põlenud. Elanike seletusel süütasid linna Ühendriikide väed.

Norra pagulasministri etteheide Soomele

Berliin, 25. 4. (DNB) DNB diplomaatlik kirjasaatja kirjutab: Norra pagulasvalitsuse „välisminister" Lie käsitles Soome hoiakut ühes oma hiljutises intervjuus, mis avaldati „Svenska Dagbladetis".

Lie ütles oma intervjuus, et Soome suhtes omati varem sõbralikku kaastunnet, nüüd aga kahetsetakse sügavalt Soome liitu vaenlasega, mistõttu Soome on sattunud „ebakindlasse olukorda".

Mis puutub Nõukogude Liitu, siis on tema arvates Nõukogude Liidu ja läänedemokraatide „usalduslik koostöö" tähtis tingimus maailmarahu heaks.

Ilma pikemata teab iga soomlane, kui kõrgelt on hinnatav sõbralik kaastunne, mille osaliseks sai Soome läänedemokraatide ja ärajoosnud Norra poliitikameeste poolt, kui ta talvel 1939/40 oli esimese kommunistide rünnaku ohvriks. See sõbralik kaastunne väljendus kuuldavais humaanseis kõnekäändudes sellal, kui Nõukogude Vene armee laastas Soome pinda. Kõige selle põhjal on kerge otsustada, milline olukord oli Soomele ehakindlam, kas aastate 1939/40 oma ja sõjale järgnevate kuude kestel Moskva pidevad ähvardused ning väljapressimised, või praegune, milles Soome rahvas uhkelt oma isamaad relvaga kaitseb ja on taas vallutanud kõik need maaalad, mis temalt Moskva rahu välja pressis.

Mis puutub aga ütlusse Nõukogude Liidu pidevast koostööst maailmarahu kindlustamiseks, siis on Crippsi mitmesuguste kõnede kaudu juba ammu teatavaks saanud, millist osa kommunism kavatseb seejuures mängida ja mis Inglise valitsus sõja lõppedes temale lubas. Need lubadused on sellised, et mitte ainult võitlevad soomlased, vaid ka teised Põhjala rahvad, kaasa arvatud norralased, loobuvad oma olemasolust juhul, kui need plaanid kunagi teostuksid.

Valekuuldused relvadest Brasiilia kloostreis

Buenos Aires, 24. 4. (DNB) Ühendriikide ringhääling ja ajakirjandus avaldasid suuri teateid, et saksa frantsiskaanlaste kloostreis Brasiilias olevat leitud relvi ja propagandamaterjali. Nagu Rio de Janeirost teatatakse, seletas nüüd Parahyba piiskop kategoorilisel, et tema piiskopkonna kloostreis pole mingeid relvi ega riigivastaseid trükiseid. Ka Rio de Janeiro võimud tunnistavad, et neil niisugustest leidudest midagi teada pole. Nabuco prelaat avaldas seletuse, et saadud tõendite põhjal puudub neil Ühendriikide propagandateateil igasugune alus.

„Roosevelt hukkub koos lisraeliga"

Prantsuse ajakirjaniku avalik kiri Ühendriikide presidendile

Pariis, 25. 4. (DNB) „Matinis" saadab Stephane Lausanne täna „avaliku kirja president Roosevelitle", mis algab järgnevalt: „Teie olete vaene mees, härra president, sest olete saboteerija. Saboteerijad on vaeseimad kõigist inimesist, sest nad hävitavad vaimseid ja materiaalseid varasid."

Edasi kirjeldatakse kirjas, kuidas Roosevelt salakavalalt hävitas Prantsusmaa ja Ameerika sõpruse vaimse sisu. Siis loetleb Lausanne kõik Prantsusmaa materiaalsed varad, mis Roosevelt on purustanud, ja kirjutab: „Kui Prantsusmaa võideti, pärast seda kui Teie tema sõtta ässitasite, võtsite Teie Prantsusmaa kulla, mis oli Telle usaldatud, ja Prantsusmaa varandused, rekvireerisite Prantsuse laevad, mis rahvusvahelise õiguse põhjal põgenesid Teie sadamaisse, ja andsite need inglastele. Teie saatsite oma suursaadiku Vichysse, et teha kummardusi marssal Pétaini ees, kuna samaaegselt lasite New Yorgis endistel Prantsuse juutidel ja renegaatidel marssalit mudaga loopida. Teie süüdistate Prantsusmaad, et ta ei kaitse oma asumaade riiki, kusjuures ise ametlikult lubate neid rüüstata."

Vihjates sellele, et USA võib-olla ka tulevikus jatkab sel viisil Prantsusmaa kahjustamist, ütleb Lausanne: „Teie, härra president, mängite edevusest rahvaste, kaasa arvatud ka Teie omaenda rahva saatuse ja verega. Teie tallate jalgadega sajandeid vanadel sõprustel. Sidemete tõttu selle Inglismaaga, kes nägi iseeisevuse väljakuulutamises „ebaõigluse ja hirmuvalitsuse" sümbolit.

Lisrael hoiab Teid oma küüntes, härra president," seisab kirja lõpus, „jääge rahuga Lisraeli juure, Teie hukkute koos temaga, kuid ärgu Teie rahvas hukkugu koos Teiega."

Rootsi kõvendab laevastikku

Stokholm, 25. 4. (DNB) Göteborgis lasti vette kolmas seni ehitusel olnud neljast Rootsi hävitajast. Laevale anti nimeks „Magne". Uue hävitaja veeväljasurve on 635 t ja tunnikiirus 30 sõlme. Laev on varustatud kolme 10,5-sm suurtükiga, õhutõrjesuurtükkide, torpeedotorude, miinide ja süvispommideheite- ja kunstliku udu tekitamise seadeldistega.

Jaapani esimene saadik saabus Vatikani

Rooma, 24. 4. (DNB) Eile õhtul saabus Rooma esimene Jaapani saadik Püha Tooli juures Ken Harada. Varsti seejärel andis ta jutuajamise ajakirjanikele, milles seletas, et suhted Jaapani ja Vatikani vahel on kestnud juba mõnd aega ja et ta on teadlik oma suurtest ülesannetest Jaapani esindajana Püha Tooli juures.

Venelased on ühest asulast tagasi löödud. Taandumisel on nad süüdanud hooned (Joonistus-ülesvõte sõjakirjasaatjalt W. Kuntzelt)

LÜHITEATEID

● **Ungari saadik Nankingi.** Hiina rahvusliku valitsuse tseremooniasaalis toimus laupäeval Ungari saadiku Nikolaus von Veghi volituste esitamine president Vangtšingvelle välisministri Šumini ja kõrgemate valitsusametnike juuresolekul.

* **Tööpuudus Taanis väheneb.** Tööstude arv Taanis, mis märtsis kahanes 24 000 võrra, on aprilli esimesel nädalal vähenenud veelgi 40 000 võrra. Seega on töötute üldarv, mis märtsi lõpus oli 126 000, vähenenud 96 000-ni. Neist aga päriselt töötuid, s. o. neid, kes ei tööta ühtki päeva nädalas, on vaid 60 000.

* **Taani kuningas paranes.** Kuningas Christian, kes laupäevast saadik oma lossist ei lahkunud, on nüüd oma haiglasest olekust üle saanud. Eile kuningas jatkas oma traditsioonilist igahommikust sõitu läbi linna.

Pimendamisaeg

Pühapäeval, 26. aprillil, algab pimendamine kell 20.20 ja lõpeb esmaspäeval, 27. aprillil, kell 4.10. Esmaspäeval, 27. aprillil, algab pimendamine kell 20.20 ja lõpeb teisipäeval, 28. aprillil, kell 4.10.

Lepitus Suur-Saksamaaga —

elu ja surma küsimuseks Prantsusmaale

Vichy, 25. 4. (DNB) Mure Prantsusmaa saatuse pärast oli marssal Pétaini põhjustanud hankima Lavali kaastööd, et rahvusliku uuestisünni ja Euroopa organiseerimise tööd kahekordse energiaga uuesti üritada, üteldakse riigisekretariaadi poolt informatsiooniks avaldatud poliitilises ülevaates. Pétain nägi Lavalis sobivaimat riigimeest Prantsusmaa õige mandripolitika jatkamiseks.

Edasi märgitakse ülevaates, et julgust ja autoriteeti nõuab uuelt režiimilt eriti välispoliitiline olukord. Lavali arvamiseks on alati olnud, et nende hädade paratamatuks arstimiks, millede ali Euroopa kannatab, on lepitus Prantsusmaa ja Saksamaa vahel. Ta on selleks praegu eriliselt kutsutud, et uuesti proklameerida, kuivõrd elu ja surma küsimuseks Prantsusmaale selle poliitika teostamine nüüd on muutunud.

Prantsusmaal oli valida kolm teed: 1. ära oodata, 2. jääda tõstuma anglo-ameerika blokile, või 3. asuda koostööle Saksamaa ja Euroopaga. Paljud prantslased olid äraootamise poliitika poolt. See lahendus aga oli eksituseks, sest ta põhjeneb kahekeelsusel, mis teeb Prantsusmaale vaenuliseks mõlemad sõdivad pooled. Toetumine anglo-ameerika blokile aga oleks tähendanud — sõja lõpptulemust isegi mitte arvestades — Prantsuse impeeriumi kaotamist ja Prantsusmaa iseseisvusele käegaheitmist. Koostööl Saksamaaga aga on see paremus, et nõnda Prantsusmaa lülitub Euroopa loomulikesse ja ajaloolistesse raamidesse, mitte aga anglo-ameerika ja väljaspool Euroopat olevate riikide ebaloomulikesse formatsioonidesse. Kõik Prantsusmaa huvid seisavad koostöö poolel Saksamaa ja Euroopaga.

Marssal Pétaini sünnipäev

Vichy, 25. 4. Oma 86. sünnipäeval eile võttis riigipea marssal Pétain vastu Pariisi linna saatkonna, eesotsas Seine'i departemangu prefekti Magny ja Pariisi linnanõukogu esimehe Trochuga, kes talle andsid üle hõbemedali, mis kujutab marssalit seismas Pariisi võiduvärava all tundmatu sõduri kõrval.

Riigipea veetis oma 86. sünnipäeva kitsamas ringis ja tema soovil ei peetud kuskil ka mingeid pidustusi. Siiski sai marssal kõigist Prantsusmaa osadest ja Prantsuse asumaadest hulga õnnitluskirju ning -telegramme, milli ja igasuguseid kingitusi.

Kanada katkestavat suhted Prantsusmaaga

Genf, 25. 4. (DNB) Washingtoni ringkonnist teatatakse, et Kanada peaminister Mackenzie King esineb tuleval nädalal seletusega Kanada poliitika kohta Vichy valitsuse suhtes. Washingtoni ringkonnad ei oleks üllatatud, kui ta ühtlasi teatab suhete katkestamisest Vichyga.

Ühendriikide välisministeeriumist aga selgitatakse, et Ühendriigid seepärast veel ei järgiks Kanada eeskujule. Peale suursaadiku Leahy tagasikutsumise ei olevat praegu teisi samme kavatsusel. Informeeritud ringkonnist seletatakse, et välisministeerium jälgib küll olukorda Prantsusmaal täpselt, kuid seda taktikat ei muudeta niikaua, kui seda ei põhjusta uued asjaolud.

Prantsuse kindral põgenes sõjavangist

Berliin, 25. 4. (DNB) Prantsuse kindral Giraud, kes viibis Saksa sõjavangis, on Königsteini kindlusest põgenenud. Kindralile oli ta tervisliku olukorra tõttu suurem liikumisvabadus lubatud. Ta kasutas selle vastutuleku ära ja põgenes.

Eesti õpetajad tutvusid Saksa koolieluga

Hiljuti sooritasid 30 eesti õpetajat koimenädalase õppereisi Saksamaale. Reisi korraldas Idaterritooriumi riigiministeeriumi kultuurpropagandaosakond, et tutvustada eesti õpetajaid Uus-Saksamaa saavutustega pedagoogilisel alal.

Esimene osa reisist toimus raudteel. Riias oli esimene peatus, kus läti õpetajad oma eesti kolleege suurepäraselt vastu võtsid. Sama toimus ka tagasisõidul, kus lätlased veel hilja öösel eestlastele muretsesid öökorteridi läti õpetajate perekondadesse.

Riiast jatkus reis raudteel ning siis omnibustel Rankenheimi, ettenähtud sihtkohta. Asetsedes loodusilult ilusas kohas, järve kaldal, ja ainult 37 km Berliinist,

on Rankenheim ideaalseks kohaks koolilaagrite korraldamisel.

Enne eesti õpetajaid olid samas viibinud kursustel läti õpetajad, pärast eestlasi pidid tulema tšehhid.

Elu laagris toimus range korra ja kindla distsipliini all. Voodi- ja toakorrastamise kõrval tuli eesti pedagoogil pesta ka taldrikuid. Sööki valmistasid tööteenistuslastest tütarlapsed. Omapärasest laagrielust on jäänud kõigile osavõtnuile parimad mälestused.

Saksamaal viibimisel külastasid eesti õpetajad igaliiki koole. Koolikohustus on praegu Saksamaal 8 aastat. Kes soovib saada gümnaasiumiharidust, sel lõpeb algkool 4 aasta järele, millele järgneb 8 aastat gümnaasiumis õppimist. Huvitav on asjaolu, et Saksamaal eraldatakse tervislikult nõrged koolist enne koolikohustuse lõppemist.

Poiste ja tüdrukute õppekavad lähevad Saksamaal mitmeti lahku. Eriline rõhk saksa koolides on asetatud tütarlaste juures perenaiseoskuste arendamisele. Kõõgikunsti kõrval õpitakse suure hoolega lastekasvatust, kodusiusstust ning käsitööd. Aga saksa tütarlapsed tegelevad koolides ka meile hoopis tundmata aladega, nagu värvide õige valikuga, esemete paigutusega ning kunstiesemete väärtuste tundmaõppimisega. Nende arvel on kärbitud matemaatika ja füüsika õppekavu.

Õppekavade erinevusest tingituna ei esine Saksamaal ka ühiskoole.

Vähemais keskusis ja maal leidub küll ühis-kutsekoole, aga see on tingitud otstarbekamaist majandamispõhimõtteist.

Huvitava asjaoluna võiks veel märkida, et vastandina meile on Saksamaal meesõpetajad tunduvas ülekaalus. Ainult praegu, kus palju meesõppejõude viibib rindel, võib märgata naisõpetajate ülekaalu.

Saksamaal viibimisel avanes eesti õpetajail juhus tutvuda ka moodsate koolidega. Eranditult viimaste asstate ehitused — laiade akende ning avarate korridoridega — kujutavad nad koolimajade ideaal-tüüpi. Üneks seliseks oli külastatav tütarlaste kodumajanduskool. Saabumisel võeti eesti õpetajaid seal vastu tee ja kookidega. Lühikesele lauasistumisele järgnes tutvumine kooliga. Uudiseks meie koolitegelasile olid näitlikud lastekasvatusruumid. Toa kõrval, mis peab olema eeskujulik lastetuba, esines ka selle vastand.

Igasuguste mudelitega mängides õpivad tütarlapsed ses koolis teadlikeks perenaisteks.

Sama kooli õpilased valmistasid ka mänguasjakesi, mida annetatakse langenud rindesõdurite lastele.

Üldse peab mainima äärmiselt suurt ühistunnet saksa õpilaste juures. Olgu selle näiteks juhtum, kus ühe kooli õpilasile saabus sõnum 300 haavatud sõduri saabumisest Berliini. Nad reageerisid sellele hulga apelsinide ning õunte annetamisega sõdureile omaendi puuviljanormidest.

Eesti õpetajaile võimaldati ka tundide pealtkuulamist. Klassides valitseb eeskujulik kord ja distsipliin, kusjuures vanemate klasside õpilasi koheldakse aga isegi vabamalt kui meil. Näiteks tohivad õpilased vanemais klassides lühemaid vastusi anda istudes jm. Tunni kindlaks osaks, mis meiegi koolides kindlasti läbi tuleks viia, on arutlus eelmise tunni sisu üle.

Praktilise tutvumise kõrval saksa koolidega peeti eesti õpetajaile ka rohkesti loenguid. Neil

tutvustati meie pedagooge Saksamaa saavutustega pedagoogilisel alal.

Puht-erialaste loengute kõrval oli rohkesti ka üldhariduslikke saksa ajaloost, kirjandusest ning üldisest muusikast. Kõiki loenguid illustreerisid valguspildid. Eriline rõhk saksa koolides on nooremais klassides asetatud koduloo õppimisele, millest tingituna peeti ka eesti õpetajaile rida loenguid selle aine õpetamisest. Üks saksa õpetaja andis isegi näitliku koduloopetuse tunni.

Kitsasfiilmi kasutatakse saksa koolides laialdaluslikult. Tema valmistamisega tutvumiseks viidi eesti õpetajaid isegi vastavasse vabrikusse Berliini.

Üldiselt tuleb märkida suurepärast muljet, mida jätsid saksa koolid eesti õpetajaile. Kõiki saadud kogemusi ei saa loomulikult kohe rakendada eesti koolides, kuid vähimalt sinna poole püüdagi on kõigi kursustest osavõtnud eesti õpetajate üksmeelne otsus.

A. V.

Naised puust majapidamistarbeid valmistamas

Lähemal ajal alustab tegevust ERÜ puutöö-õppetöökoda

Eesti Rahva Ühisabi alustas hiljuti eeltöid puutöö-õppetöökoja avamiseks, mille õpilasiks võetakse vastu peamiselt naisi. See õppetöökoda võimaldab tööoskuse ja isegi kutselise eriala kätteõppimise puutöö alal, olles mõeldud eeskätt ERÜ abisaajaile, mobiliseeritud ja küüditatud meeste töötuile ja kutseta abikaasadele ja perekonneliikmeile, aga ka kõigile teistele asjasthuvitatud naistele.

Praegu valitseb eriline huvi puust jalatsite vastu, kuna sõjaolukorras naha kasutamine on piiratud. Kuuldavasti on aga jalatsite töökojad puust kingade tellimistega pikemaks ajaks koormatud. ERÜ puutöö-õppetöökojas võimaldub naistel õppida ise endile puust jalatseid valmistama. Pealeselle on õppetöökoja kavas igasuguste puust majapidamistarvete valmistamine.

ERÜ puutöö-õppetöökoja päevane kursus käsitab puitjalatsite valmistamist ja kestab kuus õppenädalat. Nädala kava kestel (42 tundi) õpitakse praktilisi töövõtteid ja tööteemist, 8 tundi põhendatakse tehnilise joonestamise põhivõtteile ja 1 tund puidu tehnoloogiale.

ERÜ puutöö õppetöökoja õhtune kursus on pühendatud puittarbeesemete valmistamisele ja kestab 12 nädalat. Nädala kavas on 17 tundi praktilisi töövõtteid ja tööteemist, 2 tundi tehnilist joonestamist ja 1 tund puidutehnoloogiat.

Õppetegevus toimub Tallinnas riigitööstuskooli õppetöökodade ruumides riigitööstuskooli juhataja ja instruktorite juhtimisel.

Niihästi puitjalatsite kui ka puittarbeesemete valmistamise kursustest osavõtjaid registreeritakse veel käesoleva nädala jooksul ERÜ tölke- ja nõuandeametis, Kinga 3, iga päev kella 8.30—15.30, laupäeval 8—13).

Perenaised, majaelanikud! Toidujäätmete kogumisel hoiduge hoolega, et toidujäätmeisse ei satuks kõrvalisi esemeid, näit. naelu, nõelu, klaasitükke jne., mis võiksid ohustada söödetavate loomade elu ja tervist.

Ametlikke teateid

Määruse mineraal-, törv- ja põlevkiviõlide ja nende saaduste keelustamiseks ja majandamiseks Eestis 1. 10. 1941. a. muutmise

MÄÄRUS

§ 1.

Keelustatuiks ja majandatavaiks loetakse järgmised saadused:

Steariintörv; maaõli, toores; maaõli, kergetest õlidest vabastatud; kunstlik õli; bensiin rafineerimiseks või destilleerimiseks; lennukibensiin; muu mootoribensiin; bensiin tehniliseks otstarbeks (White Spirit, testbensiin jne.); valgustusõli; diiselkütteaine, gaasiõli; veokite (traktori-) kütteaine; gaasiõli tehniliseks otstarbeks; mineraalmäärdeõlid; kütteõli ja kütteained (fuel oil, masuut); vaikõli; törvasarnased parafiinisisaldusega ja vees mitte põhjavajuvad pigisarnased järelejäägid; happevaigud, vees mitte põhjavajuvad; mäe- (maa-) törv; looduslik asfalt, kõva; asfaltkivid ja asfaltiidid; asfaltpulber; asfaltmastiks; asfaltikitt; vaik- ja puidutsement; maavaha, toores (kaevanduslikult saadud); petrolaatum (56° ja üle selle sulav); torukattevaha; montaanvahabituumen; puutörv; pruunsöe-, põlevkivi- ja turbatörv ja mujal nimetamata muu törv; steariinpigi (ka kondipigi); pruunsöe-, põlevkivi- ja turbatörvapigi; pruulipigi (uus); pruulipigi (vana); muu pigi (villapigi, kingsepapigi, pintsilipigi jne.); kivisöetörv; kivisöetörvapigi; toorbensool; 90-line kaubanduslik bensool, tehniliseks otstarbeks; puhasbensool; mootoribensool; puhastatud toluool; puhastoluool; puhastatud ksülool; puhasksülool; lahustusbensool 1 (solventnafta 1); lahustusbensool 2 (solventnafta 2); muud kerged kivisöetörvaõlid; karboolõli; kreosootõli; antratseenõli; muud keskmised ja rasked kivisöetörvaõlid; maavaha, puhastatud (ka petrolaatum, puhastatud, 60° ja üle selle sulav); tseresiin (parafiinisisaldusega üle 10%); tahvelparafiin 50°—52°; tahvelparafiin 52°—60°; tahvelparafiin üle 60°; parafiinlibled; parafiinisisaldusega valmiskaubad (juustvaha, migasool); pehme parafiin; vaseliin, toores (petrolaatum alla 56° sulav); vaseliin, rafineeritud; vaseliinitaolised kaubad; parafiinsalv; vankrimääre; rasvasisaldusega määrdeõlid; määrderasvad; gaasilised jõuained; kaubad asfaldist, vaiktsemendist või säärastest vormainetest; põlevkiviõli ja kõik kõrvalsaadused.

§ 2.

§-s 1 mainitud saadustest peab teatama, kuivõrd seda ei ole tehtud 1. 10. 1941. a. määruse põhjal, nende omanik, valdaja või iga isik, kelle korralduses leidub nimetatud saadusi.

Teatamiset on vabastatud Ostland öl Vertriebs Gesellschaft m.b. H-le kuuluvad laod.

Teatamisele ei kuulu tagavarad alla 100 kg.

Teatada tuleb kirjalikult kuni 30. aprillini 1942. a. asutustele, kellede kompetentsi kuulub mineraalõlide ja mineraalõlisaaduste jaotamine ja vabaksandmine (Kindralkomissari juures Tallinnas asuv mineraalõlide jaoskond — Referat Mineralöl beim Generalkommissar in Reval).

Teade peab sisaldama järgmised andmed: a) teataja nimi ja aadress; b) saaduste asukoht; c) saaduste hoiuviis (hoiuabinõud, paakide, tsisternvagunite, vaatide arv ja suurus); d) kauba nimetus; e) ettenähtud kasutamisotstarve; f) seletus, kui kauaks teatatud tagavaradest ettenähtud otstarbeks jatkub.

§ 3.

Keelustatud saadusi võib kasutada ainult 1. 10. 1941. a antud määruse eeskirjade kohaselt, kuivõrd neid ei ole muudetud või täiendatud käesoleva määrusega.

§ 4.

Ülalloetletud kaupade ühtlase majandamise otstarbel määran käesolevaga, et kõik Eesti piirkonnas nende saaduste tootjate käsutuses olevad või tulevikus nende käsutusse langevad kogused tuleb pakkuda ja müüa eranditult Ostland öl Vertriebs Gesellschaft m.b.H. müügiosakonnale Tallinnas. Nimetatud ühingule on tehtud ülesandeks teostada Ida-maa-alal tähendatud toodete ülevõtmist ja ainuturustamist.

Ostland öl Vertriebs Gesellschaft m.b.H. müügiosakond Tallinnas otsustab üksikjuhtudel, kuhu tuleb ladustada pakutavad kaubakogused või kas kaupade väljaandmine Ostland öl Vertriebs Gesellschaft m.b.H. arvel kandub tootja peale.

§ 5.

Tarbijate avaldused ülalloetletud toodete vabaksandmiseks, välja arvatud valgustuspetrooleum, kütteained, autoõlid, autokäigukastiõlid ja autorasvad, millede majandamiseks ja jaotamiseks kehtivad eriseeskirjad, tuleb esitada kindralkomissari juures Tallinnas asuvale mineraalõlide jaoskonnale (Referat Mineralöl beim Generalkommissar in Reval).

§ 6.

Käesolev määrus jõustub avaldamisega.

Tallinnas, 25. märtsil 1942.

Kindralkomissar Tallinnas
ülesandel

v. Haldenwang.

Eeloleva määruse juures annan allseisvalt veel kord teada määruse mineraal-, törv- ja põlevkiviõlide ja nende saaduste keelustamiseks ja majandamiseks Eestis 1. oktoobrist 1941. a.

Tallinnas, 26. märtsil 1942.

Kindralkomissar Tallinnas
ülesandel

v. Haldenwang.

MÄÄRUS

mineraal-, törv- ja põlevkiviõlide ja nende saaduste keelustamiseks ja majandamiseks Eestis 1. oktoobrist 1941. a.

§ 1. (Keelustamine)

(1) Käesolevaga keelustatakse järgmised saadused: mootoribensiin, ligroiin (raskebensiin), spetsiaalbensiinid, bensool, selle homoloogid ja derivaadid, gaasiõli, diiselõli, mootorinafta, traktoripetrooleum, petrooleum valgustuse ja keetmise otstarbeks, igasugused mineraalmäärdeõlid, autoõlid, mineraalrasvad, tehnilised vaselinid, parafiin, bituumen, kütteõlid, asfalt, gudroon, kivisöetörv, põlevkiviõli, põlevkiviõlisaadused, puutörv, tinatetraetüül.

Pealeselle keelustatakse kõik seadeldised vedelate kütteainete hoidmiseks ja transportimiseks ning nendega kauplemiseks. Nende hulka kuuluvad kõik ladud, mahutid ja laod, bensiinigaraažid, paagid, tankveokid, vaadid, kannad, raudteetsisternvagunid, samuti kõik loeteldute juure kuuluvad seadmised. Tähendatud seadmed kuuluvad kuni 31. okt. 1941. a. üleandmisele Ostland Öl-Vertrieb G. m. b. H. Tallinna osakonnale, Merepuiestee 17 (end. Shell Co Ltd.) ja tema osakondadele Eestis.

§ 2.

(2) Keelustatud saaduste käsutamine on lubatud ainult järgmiste eeskirjade alusel:

1) §-s 1 mainitud saadustest peab teatama nende omanik, valdaja, või isik, kelle valduses need on.

2) teatada tuleb kirjalikult kuni 31. X 41 ja nimelt:

a) linnades Ostland Öl-Vertrieb G. m. b. H-le (end. Shell Co. Ltd.) või temale alluvale lähimale laole,

b) maal kohalikele Ostland Öl-Vertrieb G. m. b. H. ladudele.

Kaubandusettevõtted, kui nad on riiklikud kooperatiivkaubandusettevõtted, peavad andma teated oma keskorganisatsiooni kaudu, seevastu peavad erakaupmehed teated esitama otse Ostland Öl-Vertrieb G. m. b. H-le või tema esindajaile.

(3) Teade peab sisaldama järgmised andmed: a) teataja nimi, b) teataja aadress, c) saaduste asukoht, d) saaduste hoiuviis ja hoiuabinõud (paakide, tsisternvagunite, vaatide arv ja suurus), e) saaduste nimetus, f) ettenähtud kasutamisotstarve, g) seletus, kui kauaks teatatud tagavaradest ettenähtud otstarbeks jatkub.

(4) Teatamisele ei kuulu allitoodud hulki mitte ületavad tagavarad: mootoribensiin, ligroiin, spetsiaalbensiinid, bensool kuni 50 kg/l; autoõlid, mineraalmäärdeained iga liiki, tehniline vaseliin kuni 30 kg/l; gaasiõli, diiselõli, mootorinafta, masuut, traktoripetrooleum, petrooleum valgustuse ja keetmise otstarbeks kuni 150 kg/l; bituumen, asfalt, gudroon kuni 300 kg/l; kõik teised saadused kuni 100 kg/l.

§ 3. (Omatarvitus)

Keelustatud ainete omanikul, valdajal või muul viisil nende käsutajal on õigus ka siis, kui keelustamine toimus Majanduskomando plakatiga, Tallinna Majanduskomando või viimase poolt volitatud asutuse loal kasutada neid aineid oma käitise või tööonduse tegevuse jatkamiseks, eeldusel, et käitise või tööonduse tegevus on lubatud. Ta on aga kohustatud kindlaks tegema oma tagavarade hulgad ja need kirjalikult fikseerima vastavas laoraamatus. Päevane tarvitus tuleb pidevalt neist hulkadest laoraamatus maha kanda.

§ 4. (Avaldused keelustatud ainete kasutamise loa saamiseks)

(1) Tarvitajad, kel keelustatud aineid ei ole, kes aga oma tööonduse või käitise tegevuse jatkamiseks neid ostma peavad, esitavad kasutamise lubamise avalduse kuni 1. nov. 1941. a. Ostland Öl-Vertrieb G. m. b. H. Tallinna osakonnale, Merepuiestee 17, ära tähendades oma ühe kuu tarviduse.

§ 5. (Karistused)

Kes selle määruse eeskirjade vastu eksib või nende teostamist tahtlikult või ettevaatamatult takistab või kes tahtlikult või ettevaatamatult annab ebaõigeid andmeid, seda karistatakse arestiga kuni 6 nädalani ja rahatrahviga kuni kümne tuhande riigimargani või ühega neist karistustest. Süüteo kordasaatja omanduses, valduses või käsutuses olevad tagavarad konfiskeeritakse Saksa riigi kasuks.

§ 6. (Määruse jõustumine)

Käesolev määrus jõustub avaldamisega.

TEADAANNE

toidukaartide alusel Tallinna ja Tallinn-Nõmme elanikele kauplustes ja toitlustamisettevõtteis antavate toiduainete kohta
27. IV — 3. V 1942. a.

Ajavahemikus 27. IV — 3. V 1942. a. müüakse Tallinna ja Tallinn-Nõmme elanikele toidukaartide alusel toiduaineid alljärgnevalt:

1. LEIBA:

a) 0—2-aastastele lastele leivakaartide ainult parempoolsete osade F-seeria kupongide nr. 1—15 järgi à 50 grammi iga kupongi vastu, kokku 750 grammi nädalas.

b) 3—5-aastastele lastele leivakaartide ainult parempoolsete osade F-seeria kupongide nr. 1—20 järgi à 50 grammi iga kupongi vastu kokku 1000 grammi nädalas.

c) 6—17-aatastele isikutele leivakaartide vasak- ja parempoolsete osade F-seeria kupongide nr. 1—20 järgi à 50 grammi iga kupongi vastu, kokku 2000 grammi nädalas.

d) 18-a. ja vanematele isikutele leivakaartide vasak- ja parempoolsete osade F-seeria kupongide nr 1—17 järgi à 50 grammi iga kupongi vastu, kokku 1700 grammi nädalas

Märkus I: 0—2- ja 3—5-aastaste laste leivakaartide F-seeria vasakpoolsete osade kupongid on kehtetud ja need tuleb ridade viisi tindiga või keemilise pliiatsiga kahekordselt läbi kriipsutada. Kupongid peab läbi kriipsutama müüja, kui ostja seda ise ei ole teinud.

2. LIHA ja LIHASAADUSI:

a) 0—5-aastastele lastele liha- ja lihasaaduste kaartide ainult parempoolsete osade F-seeria kupongide nr. 1—5 järgi à 25 grammi iga kupongi vastu, kokku 125 grammi nädalas.

b) 6-a. ja vanematele isikutele liha- ja lihasaaduste kaartide vasak- ja parempoolsete osade F-seeria kupongide nr. 1—7 järgi à 25 grammi iga kupongi vastu, kokku 350 grammi nädalas

Märkus II: 0—5-aastaste laste liha- ja lihasaaduste kaartide F-seeria vasakpoolsete osade kupongid on kehtetud ja need tuleb ridade viisi tindiga või keemilise pliiatsiga kahekordselt läbi kriipsutada. Kupongid peab läbi kriipsutama müüja, kui ostja seda ise ei ole teinud.

3. RASVAINEID (ka võid):

Rasvainete (ka või) kaartide vasak- ja parempoolsete osade F-seeria kupongide nr. 1—10 järgi à 5 grammi iga kupongi vastu, kokku 100 grammi rasvaineid (ka võid) nädalas.

4. PIIMA:

A. Lastepiimakaartide järgi:

a) 0—2-aastastele lastele ¾ liitrit päevas F-seeria kupongide nr. 1—21 järgi à ¼ l iga kupongi vastu — iga päev kolme kupongi vastu

b) 3—6-aastastele lastele ½ liitrit päevas F-seeria kupongide nr. 1—14 järgi à ¼ l iga kupongi vastu iga päev kahe kupongi vastu

c) 7—14-aastastele lastele ¼ liitrit päevas F-seeria kupongide nr. 1—7 järgi à ¼ l iga kupongi vastu — iga päev ühe kupongi vastu.

B. Piimalisanorm haigetele:

d) kui 0—2-aastastele lastele haiguse korral on arstitunnistuse põhjal antud haigekaart lisanormi saamiseks, siis tuleb nimetatud haigetele lastele piima lisanormi nõudmine rahuldada p. A ettenähtud 0—2-a. lastega võrdses järjekorras andes haigete piimakaartide järgi iga kupongi vastu ¼ liitrit piima lisanormi ulatuses — iga päev mitte rohkem kui kahe kupongi vastu;

e) isikutele alates 3 aastast, kellede ostjakaardile on arstitunnistuse põhjal tehtud vastav märkus piimalisanormi saamiseks, selle lisanormi ulatuses iga päev sedavõrd, kuidas seda võimaldab kauplises saadud piimahulk (peale p. a, b c ja d ettenähtud piima), haigete piimakaartide kupongide järgi iga kupongi vastu ¼ liitrit piima — iga päev mitte rohkem kui kahe kupongi vastu

5. MITMESUG TOIDUAINEID lastele laste erikaartide F-seeria kupongide järgi:

A. Alla üheaastastele lastele:
a) mannat kupong nr. 1 vastu 100 grammi,
b) biskviiti kupong nr. 2 vastu 200 grammi.

B. 1—2-aastastele lastele:
c) mannat kupong nr. 1 vastu 100 grammi,
d) biskviiti kupong nr. 2 vastu 200 grammi,
e) kamašokolaadi kupong nr. 3 vastu 1 tahvel.

C. 3—6-aastastele lastele:
f) biskviiti kupong nr. 1 vastu 200 grammi,
g) makarone kupong nr. 2 vastu 50 grammi,
h) tange-kruupe kupong nr. 3 vastu 50 grammi.

D. 7—14-aastastele lastele:
i) makarone kupong nr. 1 vastu 50 grammi,
j) tange-kruupe kupong nr. 2 vastu 50 grammi.

6. KUIVTOIDUAINEID 15-a. ja vanematele isikutele kuivtoiduainete kaartide vasak- ja parempoolsete osade F-seeria kupongide järgi:

makarone kupongide nr. 1—5 järgi à 5 grammi iga kupongi vastu, kokku 50 grammi nädalas.

Märkus III: P. 5. ja 6. mainitud kaupu müüakse neist kauplustest, kus ostja on registreeritud piima ostuks järgmiste eranditega: P K Võieksperdi kauplused, Viruväljak 3, piimale registreerunud ostjad saavad osta TKK toidukaupade Tallinna harukontori kauplusest nr. 5 — S.-Karja 17 ja P K Võieksperdi keskmeierei kauplused — Jakobsoni 14, piimale registreerunud ostjad saavad osta A. Kingu kauplusest — Valli 4.

9. TUBAKASAADUSI — paberosse:

Kakskümmend aastat ja vanematele meeskodanikele täisealiste kuivtoiduainete kaartide F-seeria erikupongi I vastu üks karp paberosse (II või III sorti 25 tk. või I sorti 20 tk.).

Märkus IV: P. 7 mainitud paberosse müüakse neist kauplustest, kus ostja on registreeritud kuivtoiduainete ostuks.

Tallinna Linnavalitsuse
Kaubandus-Tööstusosakond.

TEADAANNE

Söödaainete kaartide alusel Tallinna linnas (koos Tallinn-Nõmme linnaosaga) antava hobusööda hulga kohta 27. aprillist kuni 3. maini 1942. a.

Ajavahemikus 27. aprillist kuni 3. maini (kaasa arvatud) 1942. a. antakse selleks määratud kauplustest söödakaartide alusel hobusööta liikidele A ja B ning liiki E kuuluvaile politsei ratsareservi hobustele alljärgnevalt:

1. KAERU: Kõigi söödakaartide kaerakupongide A 4, B 4 ja E 4 vastu valgete ja roheliste kaartidega 14 kg ning punaste kaartidega 18 kg.

2. HEINU: Kõigi söödakaartide heinakupongide A 4, B 4 ja E 4 vastu valgete kaartidega 49 kg, roheliste ja punaste kaartidega 56 kg.

3. PÕHKU: Kõigi söödakaartide põhukupongide A 4, B 4 ja E 4 valgete, roheliste ja punaste kaartidega 14 kg.

A. Wendt,
põllutöödirektori eest.

TEADAANNE

Tallinna linna piires maaharijalle kartuliseemne ostulubade väljaandmise tähtpäevade muutmise ja aedviljaseemnete lubadega müügi korraldamise kohta.

Põllutöödirektooriumi korralduse kohaselt (22. IV 1942 nr. 1060) müüakse Tallinna linna piires maaharijaile alates 23. IV 1942 ka aedviljaseemneid ainult linnavalitsuse poolt väljaantud ostulubadega. Lubade andmise lihtsustamiseks antakse aedviljaseemne ostuload välja koos kartuliseemne ostulubadega. Seemnete piiratud hulga tõttu antakse load ainult neile, kes tõeliselt linna piires maad kasutavad ja seda tõestavad.

Suuremate rendi- ja eramaaomanikele antakse load ainult ühe perekonna tarviduse piirides. Tallinn-Nõmme maakasutajaile antakse load Tallinn-Nõmme Linnavalitsuse kaudu.

Tallinna elanikele, kellede maad asetsevad väljaspool linna piire, lubasid ei anta. Samuti ei anta lubasid linna rendimaad mitte kasutajaile kollektiividele.

I. Vanadele peenramaa-kasutajaile-linnarentnikele, uudispeenramaa-kasutajaile ja eramaade omanikele antakse ostuload Linna Majandusosakonnas, Mundi 2, III k., järgmistel uutel tähtpäevadel:

1) Vanadele peenramaade-üksikkasutajaile ja käitiste ning asutuste kollektiividele, kes end veebruaris ja märtsis Linna Majandusosakonnas registreerisid, — 27. aprillil kella 8—14.

2) Linna-rentnikele (1940. a. rendilepingu alusel), — 27. ja 28. aprillil kella 8—14.

3) Uudispeenramaa-saajaile, kes said maatükid Lilleküla rajoonist (Räägu, Tedre ja Mooni ja Nõmme tn. ümbruskonnast), — 29. apr. kella 8—14, 30. aprillil kella 8—14.

4) Uudispeenramaa-saajaile, kes said maatükid Tondi rajoonist (Vilja, Siili, Tüve ja Linnu tn. ümbruskonnast), — 1. mail kella 8—14.

5) Uudispeenramaa-saajaile, kes said maatükid Pärnu maantee ja Tallinn-Väike jaama rajoonist, — 4. mail kella 8—14.

6) Uudispeenramaa-saajaile, kes said maatükid Pelgulinna rajoonist, —5. mail kella 8—14.

7. Uudispeenramaa-saajaile, kes said maatükid Kadaka ja Lasnamäe rajoonist, — 6. mail kella 8—14.

8) Eramaade omanikele (dokumendi esitamisel, mis tõendab maatüki omamist), — 7. mail kella 8—14, 8. mail kella 8—14, 9. mail kella 8—14.

II. Natsionaliseeritud majade aedade kasutajaile antakse load (majahooldajaile — majavalitseja tõendi alusel, teistele rendilepingu alusel) Mundi tn. 3, V kord, tuba 8, järgmistel tähtpäevadel:

Tänava nimetuse algtähtede järjekorras — A, B, D, E, F, G, H, I, J — 4. mail kella 8—14.

Tänava nimetuse algtähtede järjekorras — K — 5. mail kella 8—14.

Tänava nimetuse algtähtede järjekorras — L, M, N, O — 6. mail kella 8—14.

Tänava nimetuse algtähtede järjekorras — P, R, S — 7. mail kella 8—14.

Tänava nimetuse algtähtede järjekorras — T, U, V, Õ, Ö, Ü — 8. mail kella 8—14.

Linnavalitsuse Majandusosakond.

ÖNGESPORTLASTE RINGI KODUKORD

§ 1. Öngesportlaste ringi eesmärgiks on:

1) kalapüügi korraldamine ringi liikmete ja nende perekondade kalatarviduse rahuldamiseks ja töökoha-söökla kalaga varustamiseks;

2) kalakasvatuse arendamisele ja selle korraldamisele kaasaaitamine;

3) oma liikmete tööjõuga kutseliste kalurite abistamine nende töös.

Öngesportlaste ringi tegevuspiirkonnaks on ringi poolt renditud või ringi käsutusse antud kalapüügipiirkond.

§ 2. Öngesportlaste ringid registreeritakse Tallinnas Eesti Kalurite Keskuse juures, mujal — vastava linna või maakonna kalandusaktsiooni allstaabi juures.

Ringi liikmeiks on registreerimise sooviavalduse esitanud liikmed. Uute liikmete vastuvõtmine ja liikmete ringi nimestikust kustutamine on juhatuse ülesandeks.

§ 3. Ringi tegevuse korraldajaiks on ringi juhatus ja ringi vahendaja. Ringi vahendaja on ühtlasi juhatuse esimees. Ringi vahendaja kannab vastutust ringi korralikku tegevuse eest ning tema kaudu toimub ringi läbikäimine avalikõigustlike ja muude asutuste ning isikutega.

Ringi vahendaja ja juhatuse liikmed märgitakse registreerimise sooviavalduses. Kui vahendajat ja juhatuse liikmeid ei ole registreerimise sooviavalduses märgitud, valitakse nad sooviavalduse esitanud liikmete poolt.

§ 4. Ringi liikmed on kohustatud tasuma juhatuse poolt määratud liikmemaksu, samuti juhatuse poolt pealepandavaid ühekordseid rahalisi kohustusi, mis on vajalikud ringi kulude katteks (nagu rendimaksmiseks, igasugusteks ringi ülesannetega seoses olevate ürituste teostamiseks, asjaajamise kuludeks jne.).

§ 5. Ringi juhatusel on õigus lubada teostada kalapüüki oma piirkonnas ka teiste öngesportlaste ringide liikmeil. Sel juhul on öngesportlane kohustatud täitma niihäst selle ringi juhatuse korraldusi, kelle liige ta on, kui ka selle ringi kohta käivaid korraldusi, kelle piirkonnas ta juhatuse loal kalapüüki teostab.

§ 6. Ringi liikmeil on lubatud toimetada püüki igasuguste lubatud püügivahenditega.

Ringi liikmed on kohustatud täitma niihästi üldisi kalapüügi kohta käivaid eeskirju kui ka kõiki piirkonna vete kohta kehtivaid ja kehtimapandavaid määrusi ning korraldusi, samuti ringi vahendaja ja juhatuse poolt antavaid eeskirju ning korraldusi.

§ 7. Ringi liikmed on püügil ja muude ringi ülesannete täitmisel kohustatud käituma korrektselt, omavahel läbi käima seltsimehelikult ning üksteist abistama õnnetujuhtumite ja hädaohtude puhul.

Ringi kogenenumad öngesportlased on kohustatud oma teadmistega abistama algavaid öngesportlasi.

§ 8. Juhatuse loal võivad püügist osa võtta ringi liikme perekonnaliikmed ja tema poolt kaasatoodud külalised, tingimusel, et liige nende tegevuse eest kalapüügil võtab vastutuse endale.

§ 9. Liikmed on kohustatud enda või oma perekonnaliikmete või kaasatoodud külaliste poolt püütud kalade hulga teatama ringi vahendajale.

Ringi liikmed peavad moraalse kohustusena jagama enda tarvidusest ülejääva püütud kala nende ringi liikmete vahel, kes püügi ebaõnnestumise tõttu ei ole saanud elatamistarbeks vajalikku hulka kalu. Ringi vahendaja on õigustatud ses küsimuses omal algatusel või liikmete palvel võtma endale vahenduse.

§ 10. Ringi liikmete poolt püütud kalade turustamine võib leida aset ainult EKK või tema harukontorite kaudu.

§ 11. Liikmed on kohustatud kaitsema ka ilma juhatuse algatuseta igal ajal ringi huvisid, valvama selle järele, et ka võõraste poolt täidetaks kalastamise eeskirju, ning teatama väärnähtuste puhul sellest ringi juhatusele.

§ 12. Kui ringi liikmed panevad tähelepanu rõõvpüüki või kehtivate kalapüügiseaduste rikkumist ka väljaspool ringile kuuluvat püügipiirkonda, tuleb seaduserikkujad isikud kindlaks teha ja juhatusele sellest teatada.

§ 13. Lähemaid juhendeid ja eeskirju öngesportlaste ringide organiseerimise kui ka ringide tegevuse kohta annab Eesti Kalurite Keskuse juhataja.

§ 14. Ringi liige annab oma allkirja selles, et ta kohustub täitma niihästi käesoleva kodukorra kui ka sei alusel antavate juhendite eeskirju, samuti majandus- ja transpordidirektori ja muude organite poolt antavaid määrusi ning korraldusi.

Kalaaktsiooni staap.

TEADAANNE

Tallinna Linna Transpordi ja Liiklusamet teatab, et alates 27. aprillist 1942. a. algab jälle liiklemine Tallinn-Nõmme autobuseliinil.

Ühenduse pidamine toimub ainult äripäeviti, kell 5—9.15 ja kell 15—19.15 Tartu-Pärnu trammiliini lõpust, Tondi tänavalt, Alevi peatusest. Tehnilistel põhjustel on peatuste arv vähendatud. Kindlad peatused on järgmised: Tondi, Silikaat, Valdeku ja Hiiu. Nõudepeatused — Näituse ja Nurme.

Piiratud liiklemisvõimaluste tõttu on eesõigus autobuste kasutamisel töötajail sõiduks tööle ning koju.

Autobuste piletid on kehtivad sõiduks Tondi ja Nõmme vahel. Sõiduks trammil tuleb kasutada trammipileteid. Sõiduplaanid sõiduaegadega on välja pandud peatustes.

Tallinna Linna Transpordi
ja Liiklusamet

MÜÜAKSE

ÜLIKOND nr. 48—50, m.-kingad nr. 42 ja kaabu juhuslikult müüa. Ainult maale. Kirj. slt. 33/13153.

K. MANTEL ja **MÜTS** 1—2-a. tüdrukutele müüa. Taime 19—3. Tulla k. 9—11.

VÕRKANOOD, patareianood, 2-voldine nikkelaku müüa 28. IV k. 17—20 Koidu 62—6.

RAUDVOODI (reformpõhjaga, 2-in., pruug.) müüa. Kirj. slt. 12/13132.

PIANIINO (hästi korras) müüa. Kirj. slt. 31/13571.

GRAMMOFON müüa Imanta 63, hoovis töötoas.

HAMBAARSTITANGE (1 paar, uusi), verelaskmisnõelu ja 500 välismaa vana postmarki müüa. Kirj. slt. 3/13203.

VISIITKUUB ja **VEST** (vähekantud, suurem, kasv.) müüa. Kirj. slt. 16/13176.

2 TORUVOODIT müüa. Heeringa 14—5.

DIIVAN ja tumbad müüa. Graniidi 32—14.

FAJANSS-KLOSETIPOTT (kuiv) ja 2 ust klaasidega müüa Nõmmel, Nurme 46.

N.-SUVIPALITU (must), keskm. kasv.), **m.-jalgratas** (saksa f-ma, peagu uus) müüa. Kirj. slt. 36/13196.

KABINET-VÕRKRAADIO (moodne, 5-lambil., sobiv ka kohvikule) müüa. Pärnu m. 6—32 (uks D).

N.-NAHKSÄÄRIKUD nr. 37 (korras, pruugitud) müüa. Kirj. slt. 17/13177.

RIIETEKAPP (uus, 3 uksega) müüa. Kirj. slt. 1/13581.

KEVADMANTEL (5—6-a. lapsele) müüa. Kirj. slt. 21/13C01.

JALGÕMBLUSMASIN „Singer" müüa. Koidula 5—3.

NJUUFAUNDLANE — täisvereline, isane koer — müüa. Nõmmel, Kagu 10—2.

PORTFELL (nahk, k. lukuga), fotoaparaat „Balda" (6×9) üh. filmiga ja aknaklaasi müüa. Kirj. slt. 19/13179.

JAKK (pruun, kollaste triipudega) ja **moodne käevõru** müüa. Kirj. slt. 18/13218.

NAISETALVMANTEL (vähekantud) müüa keskmisele kasvule või vahetada kevadmantli vastu. Pakk. Suur-Ameerika 10—1.

VÕRKRAADIO „Hornyphon" (korras, 4+2-lamb.) müüa. Kirj. slt. 23/13603.

PHILIPS-RAADIOLAMBID müüa: EF8, EM1, EF9, EBL, EK2, AZ1. Kotka 6—2.

SEINAPEEGEL, diivanilaudu, pruugitud pesukapp ja toolid müüa Veizenbergi 14—5. A.

AUTOAKU, 6-v., müüa. Õie 42—5 (k. 16—19).

SIIDSUKAD, t.-pruun. nr. 8½, uued, ja mustad pruugit. müüa. Soov. kirj. slt. 14/13254.

ÕLIMAALE, linnavaateid ja maastikke, (rukkivälju) raamides ja ilma, müüa igal ajal. Viru 15—7.

HEAD SIIDSUKAD müüa. Kirj. slt. 29/13269.

N.-BOTIKUD, uued, kõrged, nr. 34, mustad, ja trompet ühes kastiga (B) müüa. Kirj. slt. 11/13631.

LAPSEVANKER (moodne, korras), sportkäru ja söögitool müüa. Kirj. slt. 5/13245.

PUHVETIKAPP, läbi tamm, mitte just moodne, müüa. Kirj. slt. 32/13612.

FOTOAPARAAT Kodak (6×9) ühes kotiga müüa. Lembitu tn. 28—5.

SAALIMÖÖBEL (pähklip.), ilmpealm. riideta, suur neljakandiline tammep. söögilaud (must) ja 2 musta tooli müüa. Lai 13—1.

LUKUSEPA- ja TORUKRUUSTANGID, lubja- või aisprits, 70 tahmaust ja muud lõpetamise puhul müüa. Pärnu mnt. 72—2.

OSTETAKSE

SÕIDUAUTO (vähemajõulise) või **mootorratta** kuni 300 cm³ soovib osta **või üürida** arst. Teat. aadressil: Suure-Jaani, M. Hendre.

PÄHKLI- või teisi välismaa vineere ja lintsaelehti soovib osta maal asuv mehaaniline mööblitööstus. Teatada slt. 10/12700.

N.-TALVPALITU ostan. Kirj. slt 25/12385.

Raamatuid
ostab
antikvar. „Libra" Kullasepa 13

NUGE-KAHVLEID (roostevabu) ½ tosinat, ja supi- ja praetaldrikuid ostan. Kirj. slt. 31/12431.

MOOTORRATTA 95—350 sm³ soovin osta. Kirj. slt. 29/13069.

KABINETI- VÕI SAALIMÖÖBLI ostan, stiilse ja hinnalise, võib olla ka moodne. Kirj. slt. 7/13547.

MITU VEOUATOT

(pruugitud, sõidukorras, kandejõuga kuni 4 tonni) soovitakse kiiremaj korras osta. Pakkumised esitada: Kommandeur der Ordnungspolizei, Abteilung K, Tallinnas, Kohtu 4.

LAPSEVANKRI või sportkäru ostan, võib ka Nõmmel olla. Kirj. slt. 26/13566.

VÕRKRAADIO (uuemat tüüpi, korras), ostan. Kirj. slt. 40/12660.

KÄE- või TASKUKELLA ostan. Võib ka riklis olla Kirj. slt 14/10584

DÜNAMO, 6—12 v., 200—600 amp., ostetakse. S.-Patarei 18, tel. 439-80.

ELEKTRILOKIAPARAADI ja juuksuritualeti 2—3 kapiga ostan. Pärnu mnt. 16, juuksetööstus.

KIRJAMARKE ostan (vahetan). Tui tn. 8/1.

KIRJUTUSMASINAID (lad. või vene täh.) ostetakse Viru 10 büroos, tel. 472-59.

POSTMARKE
ja
VANU RAHASID
ostab Evald Eichenthal.
Kuninga tn. 6.

LAMAMISTOOL soovitakse osta. Pakk. slt. A. 754.

N. KEVADMANTLI, vähepruugitud, ja lapsevankri ostan. Tallinn, Mehaanika 6—2.

LAPSEVANKRI ja n.-siidsukad nr. 8½ ostab kingsepp. Kirj. slt. 8/13548.

LAPSEVANKRI, hästihoitud, soovin osta. Teat. slt. 35/13115.

POSTMARKE ja RAAMATUID
ostab
f-a „FILATELIA", Raekoja pl. 18.

KUDUMIS- JA ÕMBLUSMASINAID (kõlbmata) ja nende osi ostetakse. Valgevase 1. R. Pallon. Tel. 453-42.

SPINNINGIRIDVA soovin osta. Kirj. slt. 21/13261.

TÖÖHOBUSE ostab talumees. Teat. 26. skp. k. 14—17 Niguliste 14—6 (4. korral).

LAPSEVANKRI (soovitav 1½ laiust) ostab maamees. Teat. 27. apr. k. 13—18 Uus-Tatari 13—17.

TÖÖÜLIKONNA (tunked), naistejalgratta (võib ka korrast ära olla või ainult raam) ostab maamees. Kirj. kuni 27. apr. slt. 35/13575.

N.-JALGRATTA (uue või vähe sõitnud) ostan maale. Teat. ainult 26. apr. k. 16—18 võõrastem. „Centrum", Raekojapl. 18, tuba 5.

HOBUSE- JA LEHMASÕNNIKUT ühes kohaletoomisega ostan. Pal. teat. pärast k. 4 V.-Ameerika tn. 7—12.

SPITSIKUTSIKA ostan. Kirjad slt. 7/13627.

MITMESUGUST

SIIDKLEIDIRIIE, mittekortsuv, 3½ mtr, kirju, vahetada sinise vastu. Kirj. slt. 10/13590.

LAKK-KINGAD nr. 36 (lõigetega) vahetada tänavakingade nr. 37 vastu. Kirj. slt. 19/13139.

TÄNAVAKINGAD nr. 36—37 (mustad, uued) vahetan nr. 37—38 vastu. Võivad ka veidi kantud olla. Kirj. slt. 31/13111.

M.-RAGLAANSUVIMANTLI (vähekantud) nr. 50 soovin vahetada nr. 52 vastu. Kirj. slt. 21/13141.

VAHETADA valge prantsuse siidist žorženttkleidiriie värvilise kleidiriide vastu. Valgevase 12—8, esmasp. k. 9—12.

N.-SEEMISKINGAD (kõrge konts., pruunid), nr. 37 vahetada nr. 36 või 35 tänavakingade vastu. Kirj. slt. 23/13143.

AIA või **AIAMAAD** soovin rentida. Uus 22—8. J. Karpa.

SUVEKS TALLU vastava tasu eest soovib naine 3 lapsega (5-, 8- ja 12-a.). Tunneb kõiki talutöid, on meeleldi nõus kaasa töötama. Kirj. slt. 28/13188.

KINGAD (ilusad, valged) nr. 35 vahetan kingade nr. 36/37 vastu. Kirj. slt. 24/13144.

KUNSTSIIDSUKKI nr. 9½ soovin kas osta või vahetada ehtsiidsukkade vastu. Kirj. slt. 21/13181.

SMOKINGÜLIKONNA, FRAKI nr. 48—50 (hästi tehtud) vahetan heleda või tumedama tänavaülikonna vastu või tumedama ülikonnariide heledama vastu. Teat. iga p. k. 9—10 ja 16—17 tel. 473-66. S.-Karja 4—11.

LAPSEVANKER (väike), vahetada sportkäru vastu. Liivalaia 33—7; k. 14—20.

HOBUNE soovitakse võtta söömale maale tallu headesse kätesse ühe ndaks hobuseks, kuuks või kogu suveks. Kirj. slt. 14/13594.

AUTOJUHTE, kes sõidavad lähemail päevil Narva, pal. endast lahk. teat., kui on võimalik kaasa võtta majakraami, kirj. slt. 18/13598.

20. IV 1942 langesid idarindel kangelastena

Eduard Kadarpik
Evald Lemsalu
Boris Viikberg

Mälestavad

RÜHMAKAASLASED.

Väikest kallist ristipojakest

Priido Ahlberk'i

mälestavad

O. VINT kaugelviibiva abikaasaga,
P. KOEL abikaasaga,
V. NAHKUR abikaasaga.

Oma unustamatu kallist meest

Albert Sepp'a

tema esimesel surma-aastapäeval, 27. apr. 1942. a.,

mälestab tööstimata leinas

ABIKAASA.

Õnnetu surma läbi varalahkunud

Matti Värberg'i

sünd. 12. okt. 1937. a., surn. 9. apr. 1942. a.,

mälestavad suures kurbuses leinajad

EMA, kaugelviibiv ISA, VANAEMAD, TÄDI, ONU ja perekond TERASED.

Kirstupanek 27. aprillil kell 7 õhtul Tornimäel. Matmine 28. aprillil kell 6 õhtul Rahumäel.

Surma läbi lahkunud lugupeetud kaasteenlja

Jaan Mölder'it

mälestab

KESKVANGIMAJA AMETKOND.

Raske kannatuse järele lahkus meie

Mihhail Pransmann

Sünd. 22. X 1884. a., surn. 23. IV 1942. a.
Leinavad
abikaasa, tütar, lapselapsed ja kaugel vilbiv väimees.
Matmine pühapäeval, 26. skp., k. 3 Seevaldi haiglas, sealt Liiva kalmistule.

Isamaa ilu hoieldes,
Vaenlaste vastu võideldes...
langes idarindel kesk õitsvat noorust meie armas poeg ja vend

August Piirmaa

Sünd. 14. IX 1920, lang. 13. IV 1942.

Mälestavad kurbuses

EMA, VENNAD ja teadmatuses viibiv VEND.

Surma läbi lahkunud

MARTIN GRAU'd

sünd. 3. VI 1877. a., surn. 22. IV 1942. a.,
mälestavad sügavas leinas

LESK, VEND ja ÕDE perekondadega ning bolševike poolt mõrvatud venna LESK ja LAPSED.

Ärasaatmine 28. aprillil s. a. kell 15 Miku talust Kolga-Jaani kalmistule.

Pika piinava haiguse järele uinus igaveseks meie armas ja hea abikaasa ja isake

Tõnis Jerik

Sünd. 13. dets. 1875, surn. 25. apr. 1942.

Leinavad **NAINE, LAPSED ja teadmatuses viibiv VÄIMEES.**

Puusärkipanek ja matusetalitus 30. apr. kell 17.30 Jaani kirikus, sealt Liiva kalmistule.

---

3. IV 1942. a. idarindel vabatahtlikuna võideldes langes

Richard Normak

Mälestavad tööstimata leinas

VANEMAD, ÕED JA VANAEMA.

---

3. IV 1942. a. idarindel vabatahtlikuna võideldes langes

Richard Normak

Mälestavad valusas leinas

tädid MARTA ja OLGA, E. KÜTTIS abikaasaga.

Eesti eest on tublisti tasutud — ma ei kahetse, et tulin. Nii Su viimse kirja viimsed read, Sa tulihingeline teoinimene, parim sõber

JÜRI AREN

ja Su emakest **JUULI AREN'it**
mälestab sügavas kurbuses **Silvi Engman pojaga.**

Nii ilus on surra kodumaa eest, nii päikesen magama minna. Su ümber on sõprade leinaja koor, Sa nende südamen igavest noor. Said ruttu ju Jumala linna.

Idarindel langenud unustamata elukaaslast ja isa

JÜRI AREN'it,

sünd. 3. dets. 1901, lang. 13. apr. 1942,

ja kallist ämma **JUULI AREN'it,**

sünd. 15. apr. 1867, surn. 20. apr. 1942,

mälestab jäävas leinas

naine lastega.

Koduteel koolist minnes 21. aprillil s. a. ootamatu ja ettenägematu õnnetuse ohvriks langenud Pahkla algkooli õpilasi

Marie Saarna't
Anna Saarna't
Ellen Klein'i

mälestavad sügavas leinas

KAASÕPILASED JA ÕPETAJAD.

Võitluses idarindel langenud

Eduard Uusmees't

sünd. 22. märtsil 1914. a., surn. 30. jaan. 1942. a.,
mälestavad sügavas leinas
ema ja vennad perekondadega.

Pika haiguse järele suikus igavesele unele

Jaan Ottmann

Sünd. 15. XI 1878. a., surn. 24. IV 1942. a.
Leinavad
naine, kaugelviibivad pojad, minia lastega ja omaksed.
Matmine 27. aprillil 1942 Rahumäel.

Avaldan **SUURIMAT TÄNU** kõigile tuttavaile, sõpradele ja kaasteenijaile Tallinna konduktorite reservist, kes minu armsa abikaasa

Juhan Kohala

muldasängitamisest osa võtsid.

ABIKAASA.

Teist korda haarasid Sa vabatahtlikult relva, võideldes meie kõigi eest. Olgu kerge Sulle võõramaa muld, kallis õepoeg ja tädipoeg

JÜRI AREN.

Kustumata leinas
perekond Taimre.

Varalahkunud
ILSE SÕNAJALG'a
sünd. 25. X 1920,
surn. 21. IV 1942,
mälestavad sügavas leinas
omaksed.
Matmine 28. IV 1942 Koeru kirikus.

Oma unustamata armast emakest

Alma Krutop'it

ta. 10. surma-aastapäeval

mälestab **TÜTAR.**

JOHANNES TOOMI
20. surma-aastapäeval
mälestavad
lesk, tütred, üks poeg Saksamaal, teine Venemaal.

TÖÖPAKKUMISED

MATEMAATIKUPIDAJAT (nõutav [illegible] haridus) ja võõrkeel (nõutav saksa ja vene keele oskus) vaja kohe ametiasutusse. Registreerida Tallinna Tööametis, Suur-Karmeli 22, tuba 29.

NAISTÖÖLIST (tublit) vaja Lääne-maale raudteejaama lähedale tallu. Lähemalt Tallinna Sotsiaalametist, tuba 42.

2 PERENAIST maale vajab välke ettevõte. Teateid saab Sotsiaalametist, Roosikrantsi 23, tuba 41.

Vilunud elektrimontööre
vajab kiires korras AEG büroo Tallinnas.
Teatada Sotsiaalametisse tuba nr. 16, Roosikrantsi 23.

AUTOSÕIDUÕPETAJAT
(kutselist) vaja autokooli, Paldiski mnt. 23. Läbi rääkida k. 8,30—11,30 ja 14.30—16.30 Sotsiaalametis, Pärnu m. 36, tuba 34.

KÜTJAID, KÜTJAABISID, KÜTJAID-MAJAHOIDJAID
vajab kohe ettevõte **„Linna Saunad ja Pesumajad".** Registreeruda Sotsiaalametis, Pärnu mnt. 36, tuba 16.

MEES- või NAISTÖÖLIST vaja kohe Küti valla Kehala külla Kooli tallu. Töö peamiselt aias ja kanalas. Kaubelda kas koha peal või Tallinnas, Jakobsoni 6—17, tel. 312-18.

KINGSEPPI ja KLOPPIJAT
vajab kohe
nats. jalanõudetööstu „OVALD".
Registreerida Tallinna Sotsiaalametis, Roosikrantsi 23, tuba 13.

KORTERIOTSIMISED

TUBA vähese mööbliga soovib kindlas teenistuses preili. Kirj. slt. 5/13585.

KORTER (5 tuba, köök, esik) soovitakse vahetada 2 toa, köögi ja esikuga korteri vastu. Korter asub linna sees. Kirj. slt. 39/13159.

KORTER (2 tuba, köök, esik, 45 m²) Sõja tn. vahetada 2—3-toal., soovit. vanniga korteri vastu trammitee lähedale. Teat. Sõja 22—1.

KORTERIT (1—2 tuba köögiga, soovitav vähese mööbliga) vaja suvekuudeks Nõmmele või Liivale. Kirj. slt. 1/13161.

MAJAHOIDJAKORTERIT (2—3-toalist, soov. Lilleküla või Pelguranna raj.) otsitakse. Võin vastu anda 2-toa, kööga ja esikuga korteri. Kirj. slt. 38/13158.

KORTERIT (1—2-toal.) kööga soovib riigiametnik. Kirj. slt. 27/13187.

KORTERIT (tuba kööga või kööga kasutamisega) soovib töökäiv noormees. Kirj. slt. 36/13576.

HÄSTIMÖBL. TUBA (valget ja puhast) vanni tarvitamisega soovib suurema saksa firma osakonna juhataja. Raadio- ja telefoni kasutamine soovitav. Kirj. slt. 2/13162.

TUBA vähese mööbliga soovib üksik ametiskäiv meeskodanik. Soovitav Kalamaja rajooni. Kirj. slt. 22/13182.

VÄIKE MAJA ühes aiamaaga Pääsküllа, Piritale, Kosele, Meriväljale või mujale linna ümbrusse renditakse või ostetakse. Kirj. slt. 7/13207.

MÖBL. TUBA erasissekäiguga soovib noormees. Kirj. slt. 14/13174.

1—2 MÖBL. TUBA soovib noormees. Kirj. slt. 18/13178.

KORTER (tuba, köök, sõe, korras) III raj. vahetada 2—3-toal. korteri vastu. Kirj. slt. 8/13588.

KORTERIT (3—4-toalist) otsib perekond Imanta 23—21.

2—3-TOAL. KORTERIT kööga ja soov. vanniga, põrandapinnaga umbes 60—70 m², soovib perekond. Kirj. slt. 35/13615.

KELLEL MAAL on võimalik anda ametniku perekonnale suveks korter ja ka natuke peenramaad? Tasu rahas ja soovikorral nõus ka aitama talutöös. Pakk. kirj. slt. 13/13633.

KORTER (kahetoaline [illegible]ega, pälkesepoolne) vahetada samasuguse või väiksema vastu. Võib ka kaks üksikut tuba olla kööga tarvitamisega, üksköik missuguses linnajaos. Kirj. slt. 22/13262.

2—3-TOAL. KORRALIKKU KORTERIT vajab omavalitsuse ametnik. Teat. palutakse (ka edaspidi vabanemisest) kuni 5. maini kirj. slt. 20/13260.

SAKSA EHITUSETTEVÕTE otsib 1—2 tühja või osaliselt mõbl. tuba Tallinnas. Pakkumised saata Fa K. Kuusk'i ärisse, Vene tn. 1, Tallinn.

TUBA otsib riigiametniku perekond kogu suveks Piritale või Meriväljale. Teat. slt. 3/13623.

KORTERIT või tuba mööbliga või ilma, vanniga või dušiga ja autogaraažiga, Tallinnas või Nõmmel, otsib üksik meesametnik. Kirj. slt. 15/13215.

TUBA (võib ka mööblita olla) otsib noor ametiskäija tütarlaps. Kirj. slt. 32/13232.

KAASÜÜRILISEKS või väikest mõbl. tuba soovib üksik naisterahvas. Teat. Liivalaia 97—15. H. Kares.

2—3-TOALIST KORTERIT ja mõbleeritud tuba (soovitav eraldi sissekäiguga ja kööga tarvitamisega) vajavad 2 riigiametnikku. Soovitav südalinna või Kadriorgu. Kirj. slt. 31/13191.

OMAETTE TUBA mööbliga soovib riigiametnik (mees). Kirj. slt. 20/13180.

KORTERIT (2 toa, kööga, esiku ja vanniga) vajab konservat. naisõppejõud. Teat. kirj. slt. 1/13621 või telef. 424-28, k. 8—9.30 ja 19—21.

MÖBL. TUBA (omaette) soovib üksik maanoormees. Kirj. slt. 15/13175.

KAASÜÜRILISEKS perekonda, kus on väikesed lapsed ja klaverimängimise võimal., soovib ametiskäija neiu. Kirj. slt. 2/13622.

KORTERIT, 2—3-toalist, või 2 mõbleeritud tuba kööga kasutamisega soovitakse sissesõitmuile. Kirj. slt. 2/13242 või teat. tel. 473-52.

KORTERIPAKKUMISED

TUBA vähese mööbliga üksikule keskealisele naisterahvale ära anda. Ristiku 50—5.

KAUPLUSERUUMID välja üürida ühes elukorteriga. Võib ka töötoaks tarvitada. V.-Ameerika 33, küsida Koidu 63—17.

KORTERIKAASLASEKS võib tulla keskealine meesterahvas. Kirj. slt. 35/13155.

KES TEAB?

Saksa vangilaagrist kojujõudnud sõjaväelased, kas ehk keegi teab ajateenija **ELMAR KUUSK'i** saatusest? Teenis sides, Narva mnt. 46. Ära viidi 27. juunil Narva kaudu. Palume südamest teat. vanematele Turba tn. 4—1 või tel. 417-96. H. Kalavus.

Neid eesti sõjaväelasi, kes on jõudnud õnnelikult kodumaale ja teavad ajateenija

ILMAR VIIRA

satusest, kes teenis Tartus 4. suurtükiväe grupis (pärast saadeti Otepääle ja lõpuks Värska laagrisse, Värska laagrist saadeti liinile kas Pihkva või Leningradi alla), pal. teatada aadr.: Vene-Balti 33—9, Tallinn-Kopli. A. Viira. On iga vähemagi teate eest südadest tänulik.

Tallinna
Niguliste kirikus
26. aprillil 1942. a.,

1. kirikumuusika õhtu

Kaastegevad:
hr. Eduard Sündeva — laul (bass),
Herman Känd — orelil.
Algus kell 20 (8 õhtul).
Kavas: Bachi, Händeli, Regeri, Kändi jt. töid.
Sissepääs vabatahtliku maksu eest.

TEATRID

„ESTONIA" TEATER

Pühapäeval, 26. aprillil, kell 14
„TALUPOJA AU"
ja
„PAJATSID"

Kell 19
„MARIA STUART"

Esmaspäeval, 27. aprillil, kell 19
„LÕBUS LESK" (eesti keeles)
Reserveeritud „Puhkus ja Eluröömule"

Teisipäeval, 28. aprillil, kell 19
„GISELLE".

Kesknädalal, 29. aprillil, kell 19
esietenduseks
„ONUPOEG BATAAVIAST"
(eesti keeles).
Ed. Künnecke operett 3 vaatuses.

Kassad avatud: pühap., 26. apr., k. 12—15 ja 17—19. Esmasp., 27. apr., on kassad suletud.

EESTI DRAAMATEATER

Pühapäeval, 26. apr., kell 14.30
„GYURKOVICSI 7 TÜTART"

Kell 19
„VARGAMÄE".

Esmaspäeval, 27. apr., kell 19
„LIFUD TORMIS".

Teisipäeval, 28. apr. kell 19
„DER SCHRAT"
(„Pisuhänd" saksa keeles)

Kolmapäeval, 29. apr., kell 19
(reserv. „Puhkus ja Eluröömule")
„LIFUD TORMIS".

Neljapäeval, 30. apr., kell 19
„KÄRIN JA INDREK"

Kassa on avatud k. 12—15 ja 17—19.

TÖÖLISTEATER

Pühapäeval, 26. aprillil, kell 14
„NELI SELLI".

Kell 19
„ROOSID LÕUNAST"

Esmaspäeval, 27. aprillil, kell 19
MUUSIKA- JA TANTSUDE ÕHTU.

Kassa on avatud iga päev kella 12—15 ja 17—19.

PLAZA VARIETEE

Tartu mnt 4-a

Pühapäeval, 26. aprillil,
tanu- ja tantsurevüü „BALLIÖÖ-UNENÄGU".

Esmaspäeval, 27. aprillil,
revüü-operett „ARMASTA MIND".
Revüüde lavastaja: Ravell Kandell.
Peaosas: Vladimir Sapožnin (Berliini „Wintergartenist").
Orkester P. Klausen'i juhatusel.
Kaastegev kogu Plaza revüüartistide trupp

Algus igal õhtul k. 20.

Kassa on avatud k. 11—14 ja 17—20.

Tõnismäe võimla
Pärnu 41
Pühapäeval, 26. aprillil,
algusega kell 19
TALLINNA LAHTISED
MEISTRIVÕISTLUSED
POKSIS.
Osa võtavad:
Tallinna, Tartu, Pärnu, Sindi jne. poksijad.
Tallinna Spordibüroo.

ÄRSTID

Elan nüüd
Nõmmel, Nurme 30,
dr. HELMI LILL,
sise- ja lastehaiguste eriarst.
Vastuv. kella 4—5, tel. 520-09.

TUNNID

SAKSA KEELE tunde annab vilunud naisõpetaja. Pikk t. 62—4.

VENE KEELE TUNDE annab end. sõjakooli vene keele lektor. Kirj. slt. 8/13248.

Vil. õpetaja õpetab SAKSA KEELT 3 kuuga rääkima. Kaupmehe 15—2. Hildebrandt.

GAASIMOOTORITE ja G.-GENERAATORITE KIIRKURSUS
(kestusega 10 päeva) algab 4. V 42
Paldiski mnt. 23
AUTOKOOLIS.

MATEMAATIKATUNDE soovib võtta VI kl. algkooliõpilane. Kirj. slt. 7/13587.

TÖÖOTSIMISED

ÕMBLUSMASINATE korralik parandus. Tulen koju. Vilmsi 45—6.

ELEKTRITÖÖSTUS „VALVE".
El.-sisseseadetööd ja -prandused.
Avatud k. 8—10 ja 14—18.
Kopli tn. 2-a.

PRAAKRI- VÕI METSAVAHIKOHTA otsitakse. On töös vilunud, kauemat aega töötanud praakersaemeistrina — kutsetunnistust ei oma. Tööpakk. saata Kehra tehas, värav nr. 261.

PASSIKOHTA, lapsehoidjaks või üksköik kuhu paluvad 2 tütarlast. Seni on töötanud kontoris. Kirj. slt. 13/13213.

POONIJA puhastab ja parandab oma ja tellija materjaliga. Bekkeri as. 6—8.

KUTSELINE PERENAINE soovib vastavat kohta. Võib ka keetja olla. Kirj. slt. 19/13259.

KOHTA rätsepakäealuseks või õmbleja juure palub tütarlaps. On neil aladel töötanud. Kirj. slt. 38/13236.

ÕMBLUSMASINAID parandan ja sean töökorda. Tulen ka koodesse. Teat. mehaanik Veskila'le Koidu 75—5.

KERGESÕIDUAUTO-JUHT (autoge) otsib vastavat kohta. Kirjad slt. 26/13186.

TKK
Tööstus-Kaubanduskeskuse

spetsiooniosakond

(end. Tallinna-Harju Veotalituse sped.-osakond, Tatari 1)
asub nüüd

Müürivahe tn. nr. 16, trepp A,

ja toimetab endiselt

kaupade transporteerimist

Tallinnast teistesse linnadesse ja raudteejaamadesse
Müürivahe 16, trepp A. Telefon 452-62

TEADAANNE

Kopli mõisa maadelt, Erika, Karjamaa ja Kopli tn. rajoonist

uudispeenramaa-soovijaile

Tallinna Linnavalitsuse Majandusosakond teatab, et osakonnast olenematuil põhjusil jäävad Kopli mõisa maadelt ning Erika, Karjamaa ja Kopli tn. rajoonist uudispeenramaad üksiksoovijaile välja andmata, kuna nimetatud maa-alad on reserveeritud muuks otstarbeks.

Linnavalitsuse Majandusosakond.

Raamatupidamise-kursustel

algavad loengud kiirrühmas teisipäeval, 28. apr. 1942, k. 18 VIII algkooli ruumes, Kevade 8. Õpilaste vastuvõtt üksikuile vabadele kohtadele on võimaldatud samas 27. ja 28. apr. kella 17—18. **Kursuste juhataja A. KUKK.**

Kinode mängukava

Alg. 4. 6. 8 Püh 2 4. 6. 8.

GLORIA PALACE
Vabaduse väljak 5
KAHEKESI SUURES LINNAS
Monika Burg, Karl John.
Pühap., 26. apr., k. 10 ja 12 lasteetendus
NÕIUTUD PRINTSESS KONNADE KUNINGAS

HELIOS, Viru 4
ANNELIE
Luise Ullrich, Carl-Ludvig Diehl

SOLDATENKINO Viru 11
KUI MEHED SEIKLEVAD
Georg Alexander, Else Elster.

AMOR Harju 38
KERGE RATSAVÄGI
Marika Rökk, Fritz Kampers.

KUNSTA Pärnu mnt 41
VETT CANITOGALE!
Hans Albers, Charlotte Susa.

FORUM, Adolf Hitleri 13
BEL AMI
Willy Forst, Ilse Werner, Olga Tschehhova.

SKANDIA, Viru 10.
RAHA TAEVAST
Gusti Huber, Viktor de Kowa.

DIANA, Kopli 8-a.
TÄITSAMEES
Heidemarie Hatheyer, Albert Matterstock

ORION Paldiski mnt. 25
VIINI LOOD
Hans Moser, Marte Harell, Paul Hörbiger

MARS, Hospidali 2-a
EMAARMASTUS
Käthe Dorsch, Paul Hörbiger.

VICTORIA PALACE Nõmme.
KUNINGANNA SÜDA
Zarah Leander, Willy Birgel.
Alg. 4.30 6.30 Püh 2.30, 4.45, 7.

KOIDU Vene-Balti 62
PROUA LUNA
Theo Lingen, Paul Kemp
Alg. 5, 7 Püh. 3, 5, 7.

Igas eeskavas ringvaade.
Telefoni teel pääsmeid ei varuta!

Tänapäeva TEATRIKÜSIMUSI

Ajakirjas „Das Reich“ kirjutab E. Eberlein Berliini Saksa Riigiteatri stiilist. Sel kirjutusel on oma otsene ülesanne, aga ta laseb end lugeda ka kaudses mõttes. Riigiteater on Saksa esinduslik teater, juhtiva tähtsusega kogu maale. Kirjutus, mis võtab hindamise alla selle teatri voorused, laseb ühtlasi otsustada, mida loeb rahvussotsialistlik teater enesele ideaaliks ja mida taotleb ta lavakunstiline stiil.

Eraldame sest pikemast ülevaatest mõned tähtsamad jooned.

Lavakunst pole mitte mingi eraldatud nurk omaette, vaid ta lähtub, nagu kõik elu- ja kunstiavaldused rahvusterviku põhialustest. Jõududest, mis siin tegevad, on tähtsaim — tung ühiskonna kujundamisele. Individualismi võimutsemisele on pandud piirid. „Mina“ piiritletakse tänapäev kohusetundest teenida ühiskonda ja sellest tundest peab läbi imbuma ka lavakunstiline organisatsioon. Ühiskonna teenimine on selline kõrge ülesanne, et praegu vaevalt saadakse ülistada ühe teatri stiili, kelle ansambl ühtlasi poleks ka ühiskondlikult tervik.

Olid ajad, kus teatrit valitses ja ilmestas piiramatu individualism, kus solistil vabadus ja kuulsus oli läbi murda ansamblist. Staarisüsteemi aegu lavatähed tundsid endid üksteise suhtes rivaalidena nii elus kui kunstis. Kamraadi vastu seina suruda ja end ise esikohale mängida, küsimata, mis saab tervikust, ei olnud tolla! „stiilitu“, see oli parajasti ühiskonnaski „eluvõitluse“ printsiip.

Sellistel partneri surnuksmängimistel pole enam pinda tänapäeva teatris, kus valitseb ühistöö ja seltsimehelik vaim. Teatri kunstilist ja moraalset kaalu hinnatakse nüüd ta ühis- ja koostöö tõhususe, ta kokkukõlalise ansambli taseme järgi. Kuid ühiskondliku momendi esiletõstmine ei tähenda talendi ja isiksuse eitamist. Talendid ja isiksused jäävad ausse, ainult nad rakendatakse ühisesse sihitaotlusse. Eesmärgi suuruses küpsevad talendid ja karastuvad karakterid, võrsub monumentaalne kunst. Jääb kehtima Goethe lause, et kes suurejoonelist stiili tahab kirjutada, omagu suurejoonelist iseloomu. See motiiv on omaks võetud mitte ainult tänapäeva pedagoogikas, ta iseloomustab ka esinduslikku teatri stiilikäsitust.

Suurte maailmaajalooliste võitluste päevil lavakunstki on täidetud sangarlikkuse vaimust. Produktiivne heroism võrsub tunnetusest, et vaim on see, mis mateeria organiseerib. Selle heroismi lavakunstiliseks meetodiks on väikseima mateeriakulutusega saavutada suurimat meelelist ja mõttelist mõju. Oleme kõik läbi käinud naturalismi koolist, milles mateeria raskus inimese oma miljöö produktiiks alandas. Aus olles ei saa ju mateeria masendavat jõudu eitada. Otse praegune maailmajagudevaheline sõda annab iga päev tunda, kuipalju maailmariigid sõltuvad on igasuguseist „tooraineist“ ja kui otsustavaks kitsikuse päevil muutuvad alasti eksistentsi küsimused. Kuid mateeria ja mass, nii masendav kui ka oleks selle raskus, vajab siiski õigeks liikumiseks loomingulist ideed. Teater, mis materiaalsete raskuste kiuste ülistab oma eeskavas vaimu võitu maiste ahelduste üle, omab kahekordselt vabastavat tähendust.

Ühiskond elab aega, mis on tegudest täidetud. Seepärast sõna laval ei saa olla deklamatsiooni-esemeks. Sõna laval on üks osa teost, retoorika taandub kujunduliku ees. Sõna omab teo iseloomu, ta väljendab otsustuse kiirust ja käsutuse täpsust. Sõna kasinus ja liigutuste nappus lesevad aimata koondatud energia enesekindlust ja sihiteadlikkust. Energia kõrval seisab selgus, kõik on ilus, mis on tarbekas. Kus leitakse ilu ja tarbekuse sünteesi, seal lavastiil rahuldab niihästi meie esteetilist tunnet kui ka arukuse nõuet.

Epohhid, mis täituvad usulisest fanatismist, on tumedad. Liigtundlikkus ja müstika sünnitavad segadust. Meie praegune aeg, ütleb Eberlein, ei ole romantiline ega sentimentaalne. Me ei taju nähtusi subjektiivses värvingus, me näeme ja käsitame kõike objektiivselt. Teatri ülesanne on lavateos kiirgama panna ta tõies ideelises selguses. Ehkki teater kajastab oma epohhi, pole ta suhe tõelikkusega orjalik, ta pole aheldatud argipäevsusest. On taas tuldud teadmisele, et kunst ja tõelus seisavad kahel teineteisest eraldi al jõuväljal. Naturalism, mis taotles sidet luua nende kahe maailma vahel, avardas küll kunsti sisuliselt, kuid mõjus purustavalt vormile. Pöördume jälle tagasi kindlale vormile, ilma et sellest tarvitseks võrsuda uus formalism.

Mis puutub Riigiteatri repertuaarisse, siis see ei olevat kitsarinnaline, sõna antakse paljudele kallakutele. Arvatakse nentida võivat, et teater oma stiili arendamises kaugemale on jõudnud kui näitekirjandus. Mingist sihiteadlikust kaasaegsest draamastiilist on alles varajane kõnelda, kõik on alles kujunemise järgus. Kuna noorema põlvkonna dramaatiline looming pole veel kindlamat ilmet omandanud, paneb teater suuremat rõhku lavastusvormi taotlustele. Teose sihisegasuse puhul tõuseb teatris esikohale lavastuslik idee. Näitejuht ja näitleja võtavad üle autori ülesande tõsta näidendi ainestik vaimu vaba loomingu sfääri, ilma et see teatri stseeniline vabalooming muutuks mänguks mängu enese pärast. Sisuliste saatuste tähtsus ei anna võimalust mingi esteetilise formalismi tekkimiseks.

H. Raudsepp.

Näitus „Eesti maa ja linn“ täna viimset päeva

Tallinna Kunstihoones on täna, pühapäeval, kunstinäitus avatud kella 11—19. See on veel viimne võimalus seda näitust külastada. Näitus kestust ei pikendata.

Rakvere linnuse varemed Rakvere Vallimäel *Foto TeKa*

Eesti muuseumide kaotusi punasel aastal

Õnamlased hävitasid meie muinsuskaitse usaldusmeeste võrgu

Täieliku ülevaate saamine kaotustest, mille osaliseks meie muuseumid said punase hävituslaine all ja sõjamõllus, võib võtta veel tublisti aega. Vastavatel asutustel on aga praegugi juba enamvähem ulatuslik ülevaade neist kahjudest, mis on meie muinsusvarasid tabanud. Muuseumide osas on kõige rängemalt kaotanud Narva. Eesti Kunstimuuseumist Tallinnas pakiti kokku 70 kunstiteost ning viidi „Estiranna“ pardale.

Kuigi bolševike võimutsemisaeg oli võrdlemisi lühike, ei pääsnud ükski eluala punase politüübi loendamatute haarmete raudseist kallistusist. Ka meie muuseumid ei moodusta siin erandit.

Nagu kõikjal, nii siingi ühelt poolt lõhuti asutuste endine struktuur, teiselt poolt püüti kõike väärtuslikumat asutuste materjalidest ja varadest saata Nõukogude Liitu. Peaaleselle eripeatükina muidugi inimkaotused.

Meie suurimaist muuseumidest Eesti Rahva Muuseum jagati kaheks. Sama tehti ka end. Provintsiaalmuuseumiga, eraldades temast loodusteaduslik osa eri muuseumiks.

Mis puutub varade ärasaatmisse, siis alustati siin kohe sõja puhkemise järel „hoogtöödega“ ja saavutatigi „tulemusi“.

Kõige rängemalt kannatas küll Narva: suur osa Narva muuseumi väärtuslikest eksponaatidest (samuti ka Peltzeri erakunstikogu) transporteeriti ära.

Eriline punaarmeelik huvi külmade ning vanade relvade ja villaste esemete vastu ilmnes Kiek in de Köki, Rakvere ja Kuressaare muuseumide „puhastamisel“, kus kõik vastavad esemed „läksid sõjas kaduma“.

Ka vanaaegsed mündid omasid sovjetitegelaste suhtes erilist külgetõmbejõudu.

Rakvere muuseumi suhtes oli sõjapäevade tulemus: äralõhutud Goethe rinnakuju, äraviidud peale eespool nimetatud esemete 1 sikusarvest karjapasun, 1 linnukujuline meteoorikivi, 18 eesti õllekannu ja 1 vasest viinakortel!

Eesti Kunstimuuseumist sorteeriti välja ja pakiti kokku 70 kunstiteost. Need asetati „Estiranna“ pardale, kus nad viibivad praegugi. Lootused nende rikkumatul kujul kättesaamisele on muidugi minimaalsed. Provintsiaalmuuseumist moodustunud Ajaloomuuseumist viidi ära kokku neli kastitäit raamatuid ja kunstivarasid, nende hulgas 7—9 Eestimaa Kirjanduslikule Seltsile kuulunud inkunaablit. Kokku rööviti Provintsiaalmuuseumist 611 raamatut.

Täielik ülevaade kõigi muuseumide kaotuste kohta veel puudub, samuti pole võimalik olnud kindlaks teha meie erakunstikogude ja erateaduslike kogude saatust. Paljud neist natsionaliseeriti ja liideti riiklike kogude ning muuseumidega, mõnigi on kaotanud omaniku, mõne kohta puuduvad seni üldse andmed. Vastavad asutused püüavad puuduvate andmete hankimisel teha kõik võimaliku, sama ka säilinud kultuurimälestuste kogumisel, korraldamisel ja kindlustamisel.

Mis puutub muististe: vanade linnuste, ehituste, ajaloolise ning muinsaasegsete mälestiste jne. praegusesse olukorda ja bolševikeaegseisse kahjudesse, siis siingi on andmed veel lünklikud. Suuremad kahjud on teada: Põltsamaa loss, Paide Pikk Hermann, 8 tähest hävitatud, kümmekond purustatud kirikut jne.

Kuid üksikasjalikum ning põhjalikum ülevaade veel puudub. Ja selles on peamiselt süüdi asjaolu, et bolševikud hävitasid peagu täiesti meie muinsuskaitse usaldusmeeste võrgu.

See, kohapealseist kultuuritegelaist, peamiselt kooliõpetajaist moodustatud vabatahtlike kaastööliste ja usaldusmeeste võrk funktsioneeris enne bolševike invasiooni laitmatult ja oli suureks abiks meie muinsuskaitse organiseerimisel ning arendamisel.

Punane aasta hävitas selle võrgu ja nimelt järgmiselt: 1 usaldusmees mõrvati, 3 arreteeriti, 3 mõbiliseeriti, 19 küüditati; pealeselle suri sel aastal 7 ja vahetas (peamiselt sõjapäevil) elukohta 66 usaldusmeest.

Alles nüüd ollakse üle saamas sellest raskusest ja organiseeritakse uut usaldusmeeste võrku. Alles seejärele võib muinuskaitsegi alal asuda enam-vähem normaalsemale tööle.

V. V.

EESTI EKSLIIBRISEST

Hando Mugasto

Paul Luhtein

Märt Laarman

Rõõmustaval kombel on meil raamatuharrastus viimasel ajal üsna tunduvalt tõusnud ning isiklike raamatukogude asutamine ja täiendamine jõudsasti kasvanud. See on vilka vaimse elu ja vaimsete huvide tõusu tunnuseks.

Ühes raamatuharrastusega on kasvanud ka isiklik raamatumärgi, raamatuviida ehk eksliibrise omanike arv. Üksk tõsine raamatusõber ei määri ega riku raamatu tiitellehte sellega, et kirjutab sinna oma nime, vaid ta märgib raamatu omandusse kuuluvuse kunstipärase eksliibrisega, mis rahuldab ühtlasi ka raamatu omaniku kunstimeelt.

Eksliibrise all kitsamas mõttes mõeldakse ju kunstipärase kujutusega paberlehte, mil graafilisel teel on esile toodud raamatu omaniku nimi ühes nimestümboolikaga, raamatu omaniku harrastusalu, elukutset või mõningaid iseloomujooni.

Eksliibriseid paljundatakse kõigi graafilises kunstis kasutatavate paljundusvahenditega. Tavalisemaks ning hõlpsamaks paljundusviisiks on meil aga olnud klišee-, linool- või puulõiketehnika.

Selliselt paljundatud leheke, väike kunstitöö, eksliibris, kleebitakse tavaliselt raamatu esikaane sisekülje, kas üles vasakule nurka või kaane keskele. Nii ongi kunstipäraselt tähistatud raamatu omandus, sest ladinakeelne termin *ex libris* tähendab ‚raamatutest‘, ‚raamatute hulgast‘.

Sageli asendatakse võõrsõna ‚ex libris‘ lihtsalt ka eesti sõnaga „raamat“. „N. N. raamat“. Meil tarvitatakse seda moodust siiski harva, kuid näiteks lätlased ja ungarlased tarvitavad seda üsna rohkesti.

Kuigi meil raamatuviida harrastus viimasel ajal on moodi läinud, tuleb eksliibrise üldise vanuse kõrval pidada meie rahvusliku kunstipärase eksliibrise iga õige väikeseks. Tõsisemalt saame seda hakata arvestama alles käesoleva sajandi algusest. Eesti eksliibriseid laiemas mõttes leidub aga juba läinud sajandi keskel. Need on aga lihtsad trükitehnilised etiketikesed või kummitemplid raamatukogu omaniku nimega, millega märgiti raamatute omanduse kuuluvust. Need täitsid küll eksliibrise ülesandeid, kuid neid polnud kujundanud kunstniku käsi ega omaniku kunstimeel, vaid praktiline kaalutlus.

Teadaolevaks vanimaks kunstipäraseks eesti raamatuviidaks on „G. Risti ex libris“ 1903. aastast, mille autoriks on praegune Eesti kunsti vanameister Kristjan Raud. Nii tuleb esimeseks eesti rahvusliku kunstipärase eksliibrise loojaks lugeda Kristjan Rauda, kes mitmele meie tüntud avaliku elu tegelasele, nagu Ernst Ennole, Jakob Vestholmile, Villem Reimanile jt. on loonud kunstipärased raamatuviidad. Kr. Raua sellealane looming on jätkunud kuni viimase ajani.

Teiseks pioneeriks eesti rahvusliku kunstipärase eksliibrise alal tuleb pidada Richard Kivitit, kes oma esimese eksliibrise on valmistanud 1913. aastal härra Aleksander Nugisele. R. Kiviti looming eksliibriste alal kestab pidevalt ja ta on loonud tänapäevani rohkesti huvitavaid ning omapäraseid raamatuviitu.

Mõlemad pioneerid on kasutanud peamiselt klišeetehnikat kui kõige hõlpsamat eksliibriste paljundamise vahendit. R. Kivitil on viimasel ajal mõningad eksliibrised paljundatud ka ofsettehnikas.

Erilise tõusu eesti eksliibriste alal tõi Raamatuaasta, mil arendati suurejoonelise raamatupropagandaga koos ka eksliibrise propagandat. Siis pandi alus nii mõnelegi ulatuslikumale isiklikule raamatukogule, millele muretseti ka kohe alguses eksliibris. Eriti viljakad raamatuviitade tootmises olid 1939. aasta ja 1940. aasta esimene pool. Ka käesolev aasta tõotab sel alal saada väga viljakaks.

Tänapäeval on eksliibriste valmistamisele rakendatud peagu kõik meie paremad graafikud. Pioneeridele on ammugi seltsinud rohkesti kaaslasi, kes on koondunud peamiselt kahte linna, Tallinna ja Tartusse.

Tallinnas on seni viljakamaiks kunstipäraste eksliibriste meistreiks olnud kunstnikud Märt Laarman, Juhan Naha ja Paul Luhtein. Kõik nad on tootnud rohkesti õnnestunud ning kõrgeväärtuslikke eksliibriseid puulõiketehnikas. Neist on Juhan Naha kasutanud eksliibristes rohkesti Tallinna motiive.

Nendele kolmele seltsib veel terve rida teisi kunstnikke, kelledest esmajoones tuleks mainida Günther Reindorffi ja Karin Lutsu, kes mõlemad on valmistanud rohkesti kunstipäraseid eksliibriseid klišeetehnikas.

Tartus on töötanud viljakate eksliibrisemeistritena Ado Vabbe, Hando Mugasto, Ott Kangilaski, Roman Vaher ja Arkadio Laigo. Viimane on tootnud arvult kõige rohkem eesti kunstipäraseid raamatuviitu väärtuslikus puulõiketehnikas. Eelmainitnile seltsivad nooremaist graafikuist raamatuviida valmistajaina veel Richard Kaljo ja Ella Mätik, kes mõlemad on loonud mõningaid õnnestunud ning omapäraseid eksliibriseid.

Ei saa jätta eriliselt nimetamata ka Viljandis töötavat kunstnikku Gustav Mootset, kes on seal valmistanud rohkesti kunstipäraseid eksliibriseid klišeetehnikas. Tuleb lugedagi G. Mootse teeneks, et viljandlased vähest suhteliselt kõige arvukamalt on varustatud kunstipäraste ekslibristega.

Teised linnad on eksliibriseid valmistavailt kunstnikelt enamvähem vaeslapse osas. Rakveres töötab küll kunstnik Peeter Arnold Vihvelin, aga ta on valmistanud raamatuviitu peamiselt oma perekonnaliikmeile, mitte aga laiemale tellijaskonnale. Seetõttu leidub Rakveres samuti vähe eksliibriste omanikke, nagu teisteski provintsilinnades.

Eksliibriseid ei valmista aga mitte ainult kunstnikud, vaid ka paljud kunstikalduvustega isikud ja raamatukogude omanikud. Seetõttu on paljudel raamatusõpradel endaval mistatud eksliibriseid. Paljud kunstiharrastajad ei pirdu mitte ainult endale eksliibrise joonistamisega, vaid rahuldavad ka sõprade ja tuttavate soove. Nii tõuseb Eesti eksliibriste autorite arv sadadesse.

Kuna eksliibris on kunstitoode, siis on see ka rahvusvaheline kogumisese. Viimasel ajal oli eksliibriste kollektsionääre Eestis tekkimas rohkesti, kuid erakordsed ajad pole nende tegevust soodustanud.

Et eksliibris on arenenud kunstimeelega raamatusõbra, seega ka kogu rahva kultuurilisuse tunnisuseks, siis on väga tähtis saada ülevaade ühe või teise rahvuse eksliibrisest.

Kuna vaimsete varade rohkus on üheks rahvuse väärtuse mõõdupuuks, rahvuse olemasolu õigustuseks päikese all, siis on tähtis, et need varad ja nende varade harrastajad oleksid täies suuruses esile ning üldisse teadvusse tõstetud. Enamiku vaimsete varade kandjaks, säilitajaks ja vahendajaks on trükisõna — raamat. Ilmunud trükiste suhtarvu järgi mõõdetakse sageli ka rahva kultuuritaset. Üksikute kodanike raamatuharrastus ja kirjandusesõbralikkus, mille üheks väliseks märgiks ning tunnuseks on ekslibris, moodustab selle aluse, millele ehitatakse rahvuslikku kultuuri.

A.

Kristjan Raud

Ado Vabbe

Günther Reindorff

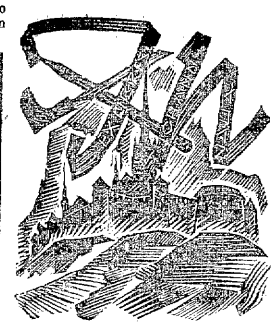

Juhan Naha

Mees, kes mõtles neile, kes veedavad õhtuid peeruvalgel

100 a. krahv P. Mannteuffeli surmast

Jürikuu 26. päevale langeb ühe meie valgustuskirjanduse tähtsama esindaja, krahv Peter Mannteuffeli 100. surmapäev. Oma napilt kahe kõitelise toodanguga on see maa tolleaegsest ülakihist võrsunud kirjanik pälvinud unustusse vajumise asemel koguni uustrükke kuni olevikuni välja, tänu oma värskele ja sundimatule rahvaelu käsitlusele, mis on lasknud temas näha meie nn. „elulähedase“ kirjandusvoolu teenelist eelkäijat.

Peter August Friedrich krahv Mannteuffel sündis 19. jaanuaril 1768, põlvnedes vana aadlisoo Liivimaa harust. Ta noorus möödus rokokoo-ajastule omases elunautimise ja seikluste pillerkaares, rännulusti kandes teda kuni Lääne- ja Lõuna-Euroopasse, kus ta muide mõnd aega viibis koos O. W. Masinguga Roomas.

Kuigi ise 9 mõisa ja 2 karjamõisa omanik, ei suutnud ta sellest hoolimata oma välist hoiakut kuigi hästi sobitada kohaliku aadliseltskonna konventsionaalsetesse raamidesse. Lõpmatult mitmekülgsete huvidega meest peeti veidi iseäralikuks, mida peale muu põhjustasid ehk ka tema katsed tungida loodusteaduste valdkonda, mis ulatasid kuni tuulemootoriga käivitatava vankri ja äpardunud lennuki konstrueerimisel.

Ei tarvitse siis selle harukordse mõttelennuga mehe juures, tema „tormi ja tungi“ aja mõõdudes, ülletada isegi käändumine maarahva kirjamehe väheseid loorbereid tõotavale teele veel vanas eas. Nii ilmus tema sulest a. 1838, seega autori 70. eluaastal, juturaamat „Aeawite peergo walgussel“, mis kannab pühendust: „Eestima rahvas! Olgu se teile mällestuseks, et teie mo melest armsad ollete.“

Teos jatkas üldiselt Luce, Holtzi, Arveliuse valgustusjuttude traditsioone, ületades neid aga oma realismiga, intiimsema lähenemisega ainele ja patriarhaal-talupoegliku ütlemisviisiga. See võtsimatu rahvalähedus garanteeriski raamatule laialdase leviku lugejaskonnas, nii et sellest võis juba aasta pärast ilmuda teine trükk (3. tr. ilmus jubeliväljaandena a. 1939). Igatahes erakordne menu meie selleaegsel kehval kirjandusturul.

A. 1839 ilmus M. teine ja viimne teos: „Villem Navi elupäevad“. See on karskussisuline tendentsjutt kõrtside võimu vääramiseks, millest autor ise tunnistab: „Ma olen teie ajaviite eest muret kannud; nüüd ma püüan teie kasu.“ Karskusmõte on selles väljendatud väga teravalt ja suure kujukusega.

Kuigi meie kirjandusugu hindab krahv P. Mannteuffelit eeskätt kui sundimatut jutustajat, väärib ta ka luuletajana meeletuletamist, kusjuures tuleb eriti hinnata ta kalduvust nõjatuda meie rahvaluulele. Kui kaugel ees on Mannteuffeli maitse selles asjas näit. hilisemast J. W. Jannsenist! Kahjuks on ta rohkete anakreontiliste sugemetega laulude suurem käsikiri hiljem kadumaa läinud. Väheseid, ent seda õnnestunumaid liiürilisi palu sisaldab aga „Ajaviide“.

Ideoloogiliselt iseloomustab P. Mannteuffelit soov sõvendada lugejais moraalset tublidust ja mõistuse ülelolekut tungidest. Ta seisukohti võib niisiis nimetada ratsionalistlikeks. Ehtsa humaanse valgustusaegsena on ta väga huvitatud talurahva elu varjulküljede parandamisest. Lahendusttoovad retseptid on tal valgustus-moralistlikku laadi: „Mis mu siin ma-ilmas innimesse rikkuja on, kui need lihhalikud himnud? Kui ei võtta omma mõistust kuulda, et ta nendest voimust saaks!“ Peasüüdlaseks osutub seejuures suurim mõistusetumestaja — viin, see „kurradi käeraha“, mille läbi „mitto meest ja mitto maia“ „otsa läind“. Isegi „Naesed nüüd ka aiavad tedda omma sisse, kui agga saaksid.“

Arksalt talurahva elu-olu jälgiv mõisnik ei ole oma rahvavalgustuslike püüete kõrval ka muidu jätnud avaldamata sügrast rüüstlimeelt, Martin Lipp teab oma „Kodumaa kiriki ja hariduse loos“ jutustada Vahakulmu Andrese pärijaist Virumaal, kellede esiisa oli rootsi ajal omandanud priimehe õigused, mida läinud sajandi algul ähvardati ära võtta. Seal astunud vahele krahv P. Mannteuffel, ja õigused jäänud õigusteks. Näeme siin maa väärikamate traditsioonide austamist mehe poolt, kes tavaliselt tühjadest kombeköite-keerutustest palju ei hoolinud.

Krahv Peter Mannteuffeli surm 26. aprillil 1842. a. Tallinnas tähendas suurt kaotust meie kirjanduse tärkavale oraspõllule, sest tema isikuga vaibus üks tüsedamaid vaimse äratusinnu kandjaid meie rahvusliku uuestisünni aoajal. Õigupoolest tähendas see terve epohhi lõppu. Nikolai I aegse haudrõhuva reaktsioonimeeleolu varjus, mil Peterburi isandad juba kobades venestamise katsesarvi välja sirutasid, valmis pind sellele sentimentaalsele kirjandusyoolule, mis domineerima pääsedes juhtis lugejate tähelepanu kauaks igasugusest tõsielust eemale. Alles algav realism julges jälle läheneda meie talupoja elule nii nägemisrõõmsa pilguga, kui too „hull krahv“ oma näilises feodaalajastu seotuses.

Inimesena võiks temagi kohta kehtida ühe ta noorema kaasaegse, ajakohase agraarreformi eestvõitleja ja pärastise Liivimaa maamarssali Hamilkar von Fölkersahmi lipukiri: „Mitte õigused, mida keegi omab, vaid kohustused, mida keegi endale võtab, annavad talle väärtuse!“

Kirjanduna on ta loomingu loetavus — järelikult ka mõju — kandunud pikast peeruvalguse ajast üle elektrivalguse ajastusse. Lõpuks — oma maa õige pojana on ta täitnud oma kohustuse kohaliku kultuuri vastu, mitte mätseenina või ülaltalla heasoovlikuna, vaid ülesehitajana ja kaasaloojana.

O. K.

Tartu kevadine kunstinäitus

26. aprillist — 10. maini

Täna, 26. aprillil, toimub Tartu Kunstihoones (end. kunstikooli „Pallase“ ruumes) järjekorralise Tartu kevadise kunstinäituse avamine. Näituse avab kell 12 päeval linnapea K. Keerdoja.

Tartu Kunstihoone viide ruumi on paigutatud 45 autorilt 139 teost. See rikkalik kunstiteoste valimik tõendab, et Tartu kui ka üksikute näitusest osavõtvate Tallinna, Viljandi ja Pärnumaa kunstnike loominguind pole sõjaolustiku närveldavas õhkkonnas raugenud, vaid pigem tõusnud, võimaldades nüüdse avatava näituse kaudu publiku arvustava pilgu ette saata uusi teoseid seniolematul hulgal — maali, skulptuuri ja graafika aladelt.

Tehes näituse avamise eel näituseruumes kiirvaatluse, võis veenduda, et näituse tase pole kaugeltki madal. Tööde rohkus pole mitte tingitud ruttavast hoogtööst, vaid kunstnikud on täie andumusega töötanud, pakkudes nüüd võimetekohaselt oma parimat.

Tähelepandav on avatava näituse juures see, et Tartu kunstnikkond esineb sel näitusel esmakordselt ühise tervikliku rindena. Kunstnikkond pole enam killustatud eri kunstiühinguisse, vaid esinema on kutsutud kõik, kellede tööde kunstilise tase on žürii hindava pilgu all tunnustust leidnud.

Näitusel on oma teostega esindatud järgmised kunstnikud (tähestikulises järjekorras): Ellinor Aiki, Ida Anton-Agu, Anna Audova, N. Espe, E. Jõesaar, R. Kaljo, O. Kangilaski, E. Kits, A. Kongo, N. Kummits, Elisabet Kurre, E. Kutsar, E. Kõks, Lydia Laas, E. Leppik, Ferd. Liiv, Selma Loog, A. Miikmaa (†), L. Mikko, O. Mänd (†), Ella Mättik, J. Nõmmik, L. Paavel, E. Pehap (Viljandist), V. Pirk, J. Püttsepp, G. Raud, Salme Riig, A. Ristmägi, M. Roosma, L. Rull, E. Riiga (Pärnumaalt), M. Saks, H. Sarap, P. Sepp, R. Sepp, A. Simson, Linda Sõber, K. Teder, E. Tiido, R. Timoteus, J. Vahtra, Agathe Veeber (Tallinnast), J. Võerahansu ja V. Väli.

Neist on „Pallase“ kunstikooli õpilane Ottomar Mänd mullu augustis Torma lähedal kodumaa bolševismist vabastamisel langenud. Käesoleval näitusel tutvustavad 5 tööd ta kujunevaid portretistivõimeid parimast küljest. Ka käesoleval aastal surnud Aarne Miikmaa kunstilisest pärandist on esitatud paar näidet.

Nagu eespoolsest nimestikust nähtub, esineb sel kevadel tuntud võimetega vanemate kunstnike kõrval ka rohkesti noori, peamiselt end. „Pallase“ õpilasi, kes kooli tegevuse katkemisel pole loobunud õpinguist, vaid on iseseisvalt edasi töötades jõudnud kohati üsna silmapaistvate kunstiliste saavutusteni.

Kunstinäitus on avatud kuni 10. maini iga päev k. 11—19.

K. E.

„Kevad tuli“ — 15 variatsiooni ühel teemal

Pühapäeval, 26. aprillil, kell 10.15 on ringhäälingu kavas sõnalis-muusikaline saade, milles eesti luuletajate, kirjanike ja komponistide teoste katkendeist on moodustatud põimik „Kevad tuli“! Nii on võimalus antud ühes saates jälgida 15 autori käsitluses looduse ärkamist.

Pärast lõunat k. 15.45, esineb ringhäälingus Mari Mõldre. Ta loeb Oskar Lutsu mälestusteraamatust „Vaadeldes rändavad pilvi“ lõbusa katkendi „Vallandatud loodusjõud“.

Kell 17.15 saadab ringhääling algupärase tunnipikkuse kuuldemängu „Tulised südamed“, mille sisuks on ühe noore naisõpetaja armastuse- ja saatuselugu külamiljöö taustal. Osalisteks on Eesti Draamateatri näitlejad: A. Talvi, L. Tubin, V. Alev, O. Põlla ja O. Eskola. Näitejuht K. Söödor.

Mart Saare helitöid ringhäälingus

Esmapäeval, 27. aprillil, kell 22.15 kantakse ringhäälingus ette helilooja Mart Saare laule ja klaveripalasid. Esinevad L. Aadre (sopran), T. Kuusik (bariton) ja O. Roots (klaver).

Väljaandja: Haridusdirektoorium
Trükitud Majandus- ja Transporidirektooriumi trükikäitiste (end. Tall. Eesti Kirjastus-Ühisuse) trükikojas